

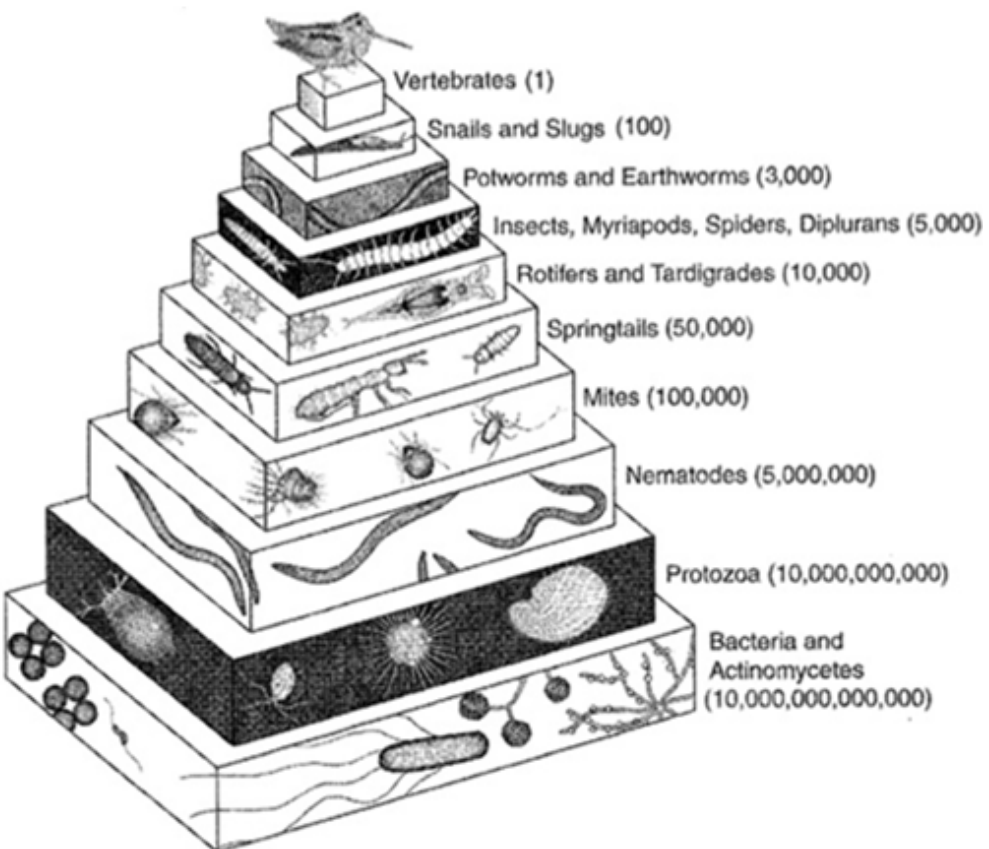
Bodemonderzoek in een waterinstituut

Prof.dr.ir. Cees J.N. Buisman
29 November 2023

Complexiteit van waterschaarste

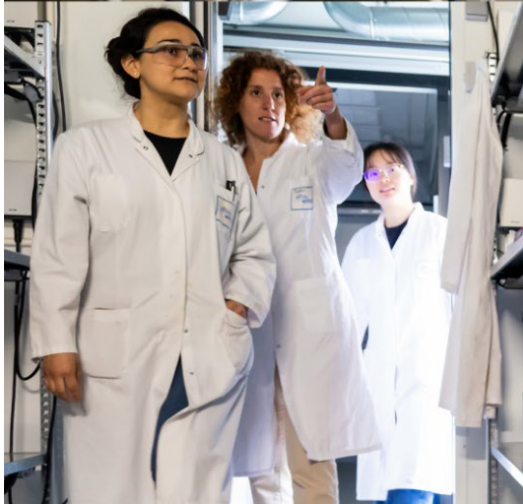
Gezonde bodem (voedingspyramide in 1 m² bodem)

Mix – Macroaggregate

Foto: Vania Chavez Rico

Circular resources and water

Source separation

WON

Spoordokgebied Leeuwarden

Soil Theme – Research Team

4 nieuwe PhD projecten :

Marija
Gadzimuradova

Lourens van
Langeveld

Mithat Can
Kuşcu

Eline Keuning

3 afgeronde PhD projecten:

Vania Chavez
Rico

Chris Schott

Yujia Luo

Soil Theme – Research Team

4 PhD projects ongoing:

Eline Keuning

Marija
Gadzimuradova

Lourens van
Langeveld

Mithat Can
Kuşcu

Yujia Luo
Post Doc

Chris Schott
Contact
landbouw

Renata van der
Weijden (WUR)

Annemiek ter
Heijne (WUR)

Martijn
Bezemer (LU)

Miriam van
Eekert (WUR)

Nora
Sutton (WUR)

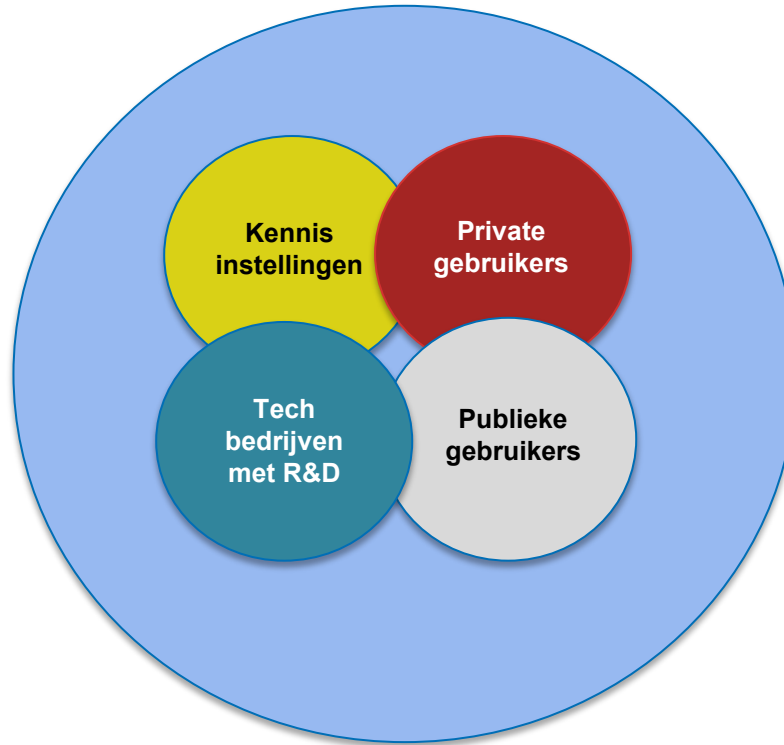

Paul Bodelier
(NIOO)

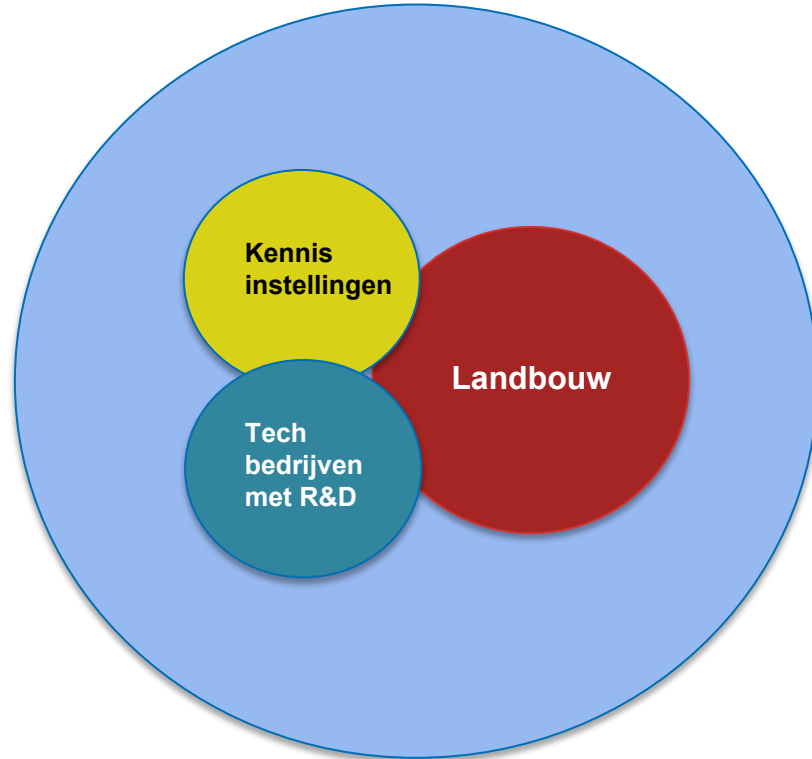

Peter van der
Maas (VHL)

Wetsus community

Innovation community

Bedrijven in het bodem thema

WON

FB Oranjewoud

Aangesloten partij

Federatie Agricycling

Kollektiven Beried
Fryslân

Agricycling

KOLLEKTIVENBERIED FRYSLÂN

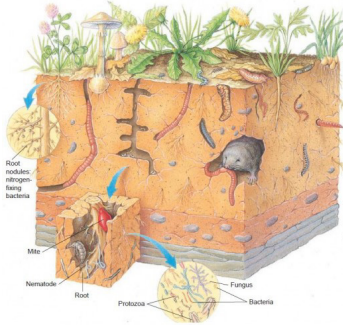
Visie op innovatie

Coherent

Gezonde levensstijl

Bodemorganisme

Rioolwaterzuivering

Bron:lv-groep.nl

Niet
coherent

Medicijnen

Pesticide

PFAS

Guiding principles

Renewable

Circular

Toxic-free

Novel entities

Pharmaceuticals

Pesticides

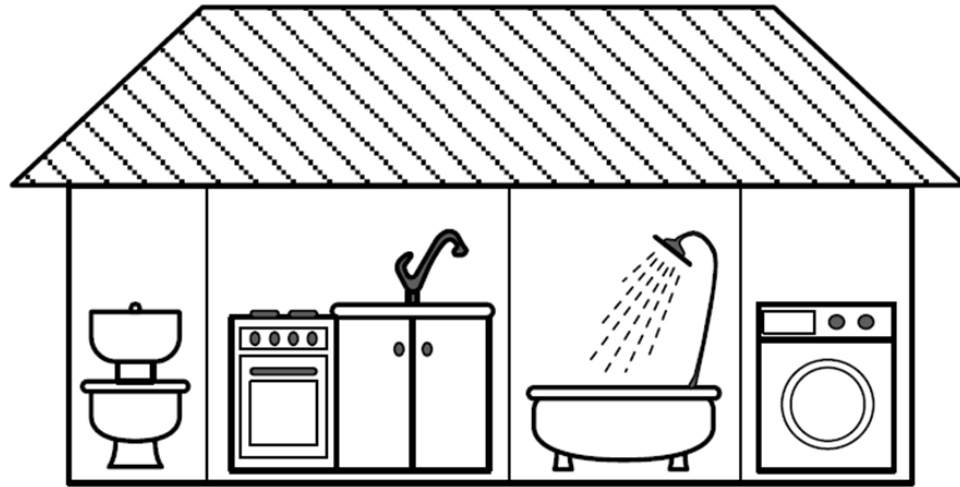

PFAS

Nano & Micro plastics

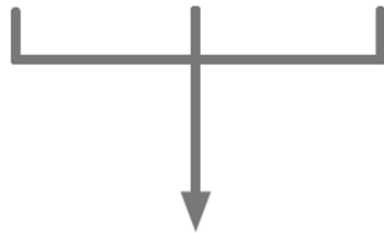
Source separated sanitation

BLACK WATER
(URINE + FECES)

**SOLID
KITCHEN
WASTE**

GREY WATER

Noordelijk convenant medicijnresten verminderen

Na uw CT-scan plast u 1 keer in het ziekenhuis en daarna thuis drie keer in een plaszak.

In dit pakket zitten drie plaszakken. De plaszakken gebruikt u alleen thuis of ergens anders waar u naar het toilet gaat. Dus niet in het ziekenhuis.

1e keer
plassen in
ziekenhuis

Daarna
3x thuis
plassen

Let op:

De eerste keer na uw CT-scan plast u in het ziekenhuis, gewoon in de toiletpot. Dus niet in een plaszak.

Geef uw mening en maak kans op duurzame cadeaus!

Heeft u de plaszak gebruikt? Hoe ging dat? En bent u tevreden of ontevreden over de uitleg van de plaszak? Dat willen we graag weten. Want met uw antwoorden kunnen we het gebruik van de plaszak nog makkelijker maken. Vul de online vragenlijst in en maak kans op een pakket met duurzame cadeaus!

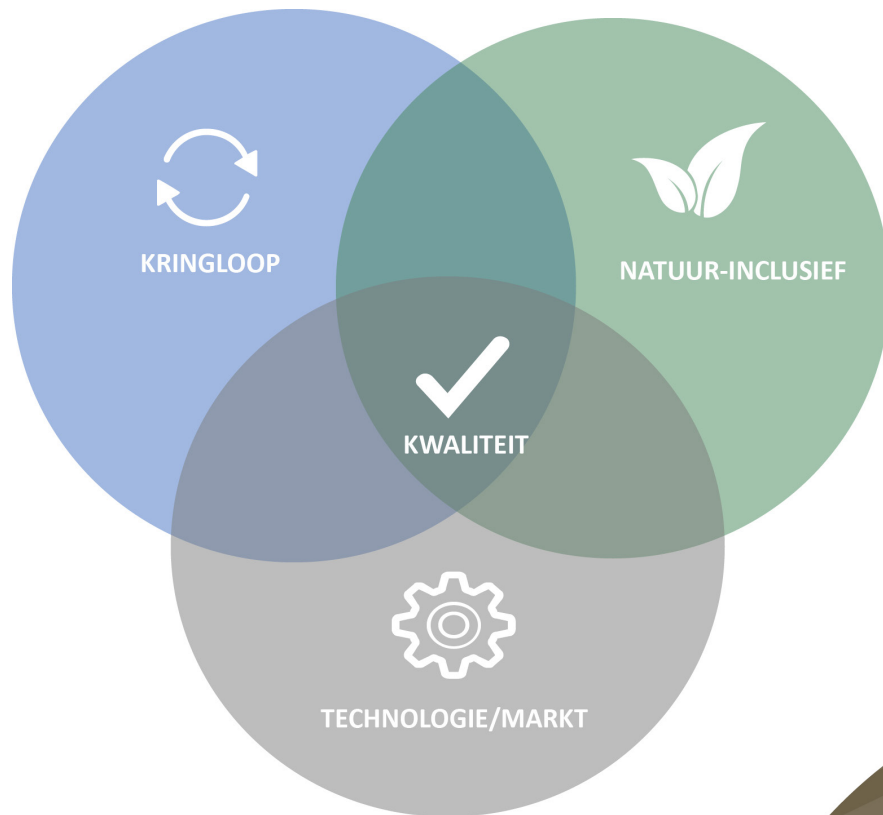
Ga naar www.plaszakziekenhuis.nl voor meer informatie en de vragenlijst.

Of scan de QR-code:

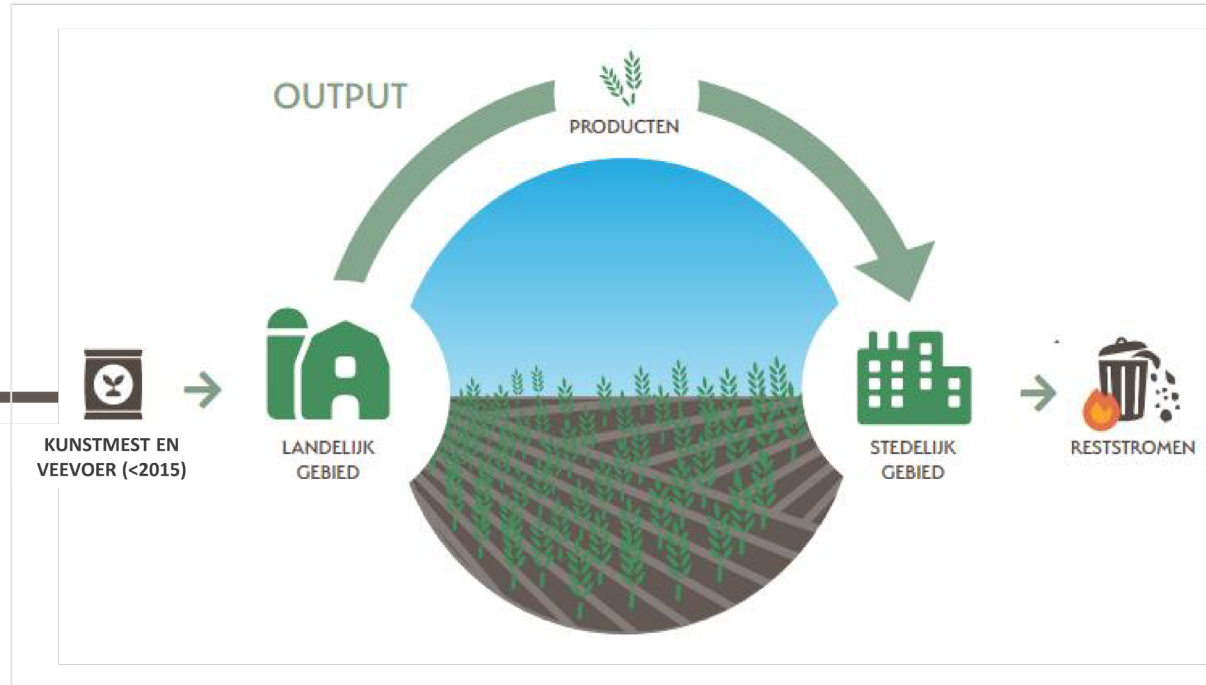

Plaszakken
gebruikt u niet
meer!
Meer info op
www.plaszak.nl

Kunnen we met kringloop transitie de kwaliteit verbeteren?

Oneerlijk lineair systeem

Hoewel er positieve ontwikkelingen gaande zijn kennen wij de voedselproductie en -consumptie vooral als **lineair systeem**

Eerlijk circulair systeem

OUTPUT

De landbouw beschikt als
enige over de BODEM

INPUT

Wat is landbouw?

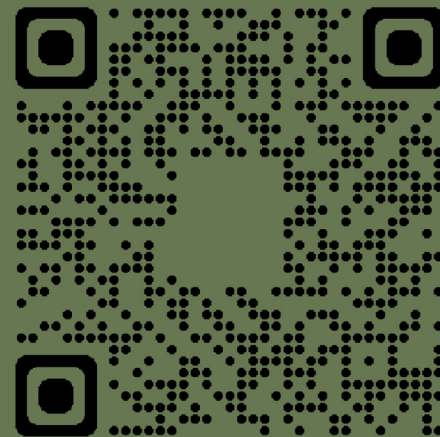
“De bodem is de enige plek
waar we echt kunnen
recyclen”

De landbouw is het
recyclend vermogen van de
samenleving

Vorzichtige conclusies van mensenmest

- Scheiden van het riool is noodzakelijk
- Schonere dan dierlijke mest met krachtvoer
- Eerlijker ten opzichte van de rest van de wereld

June 3-5, 2024
Leeuwarden

www.wetsus.nl/ecgic-2024

ECONOMY
FOR THE COMMON GOOD
International & The Netherlands

 **Hanze Hogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

 **NHL
STENDEN**
university of
applied sciences

 wetsus

ECGIC 2024

III ECONOMY FOR THE COMMON GOOD
INTERNATIONAL CONFERENCE

Converging Future-Fit Economic Models: Advancing Just and Sustainable Regions

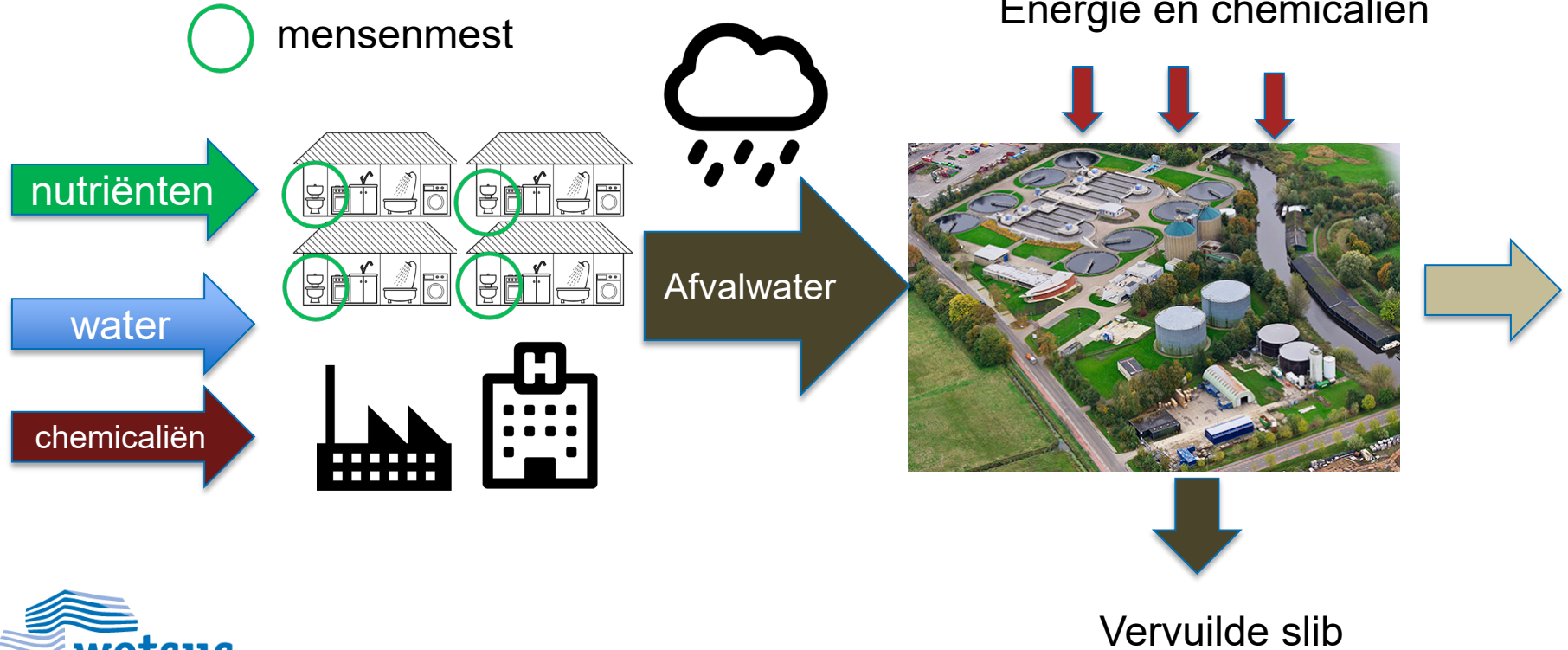

Hoe wordt mensenmest nu verwerkt en wat betekent dat voor de landbouw?

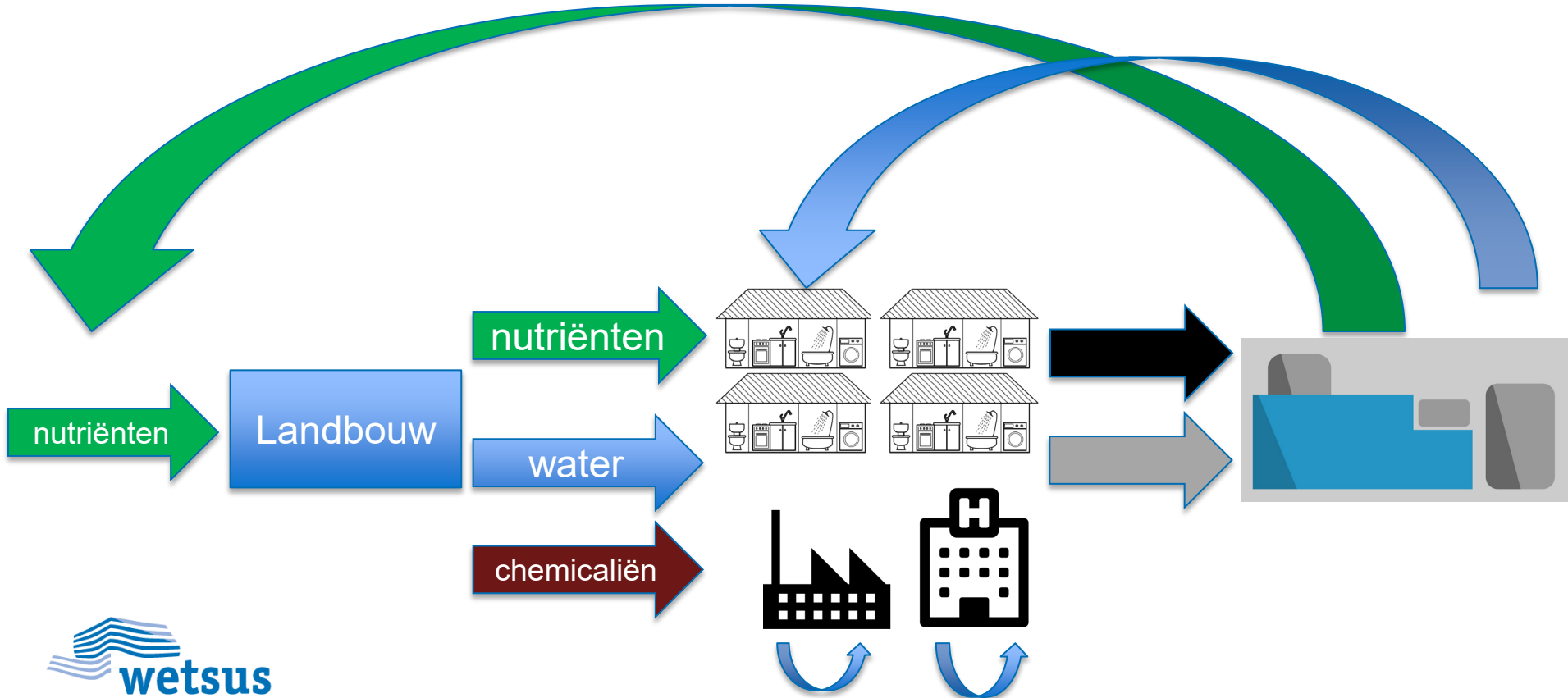
Lucía Hernández Leal

29 November 2023

Huidige verwerking mensenmest

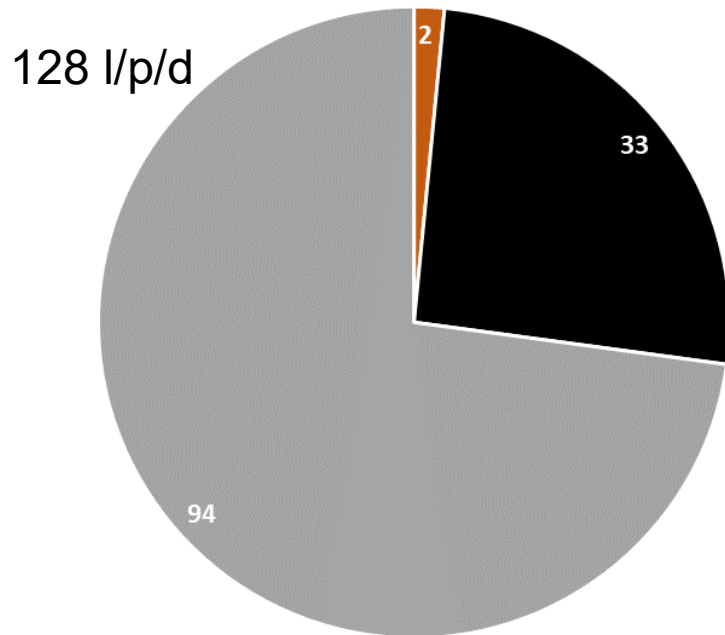

We moeten richting circulariteit

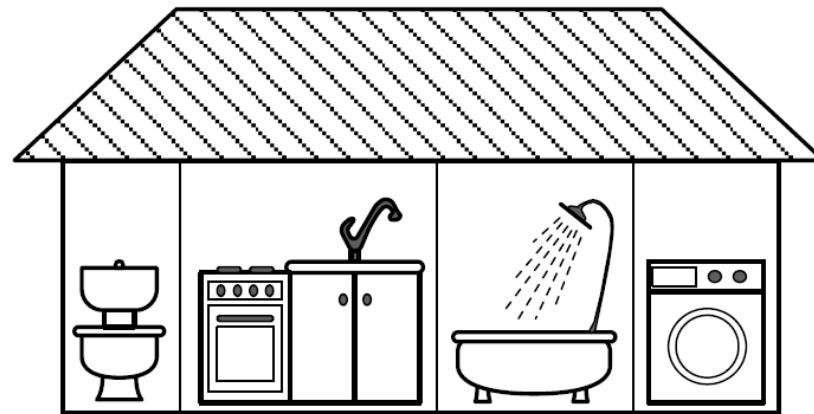
Volumes huishoudelijke afvalwater

Volume

■ mensenmest ■ toiletwater

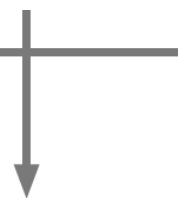
■ grijswater

Mensenmest

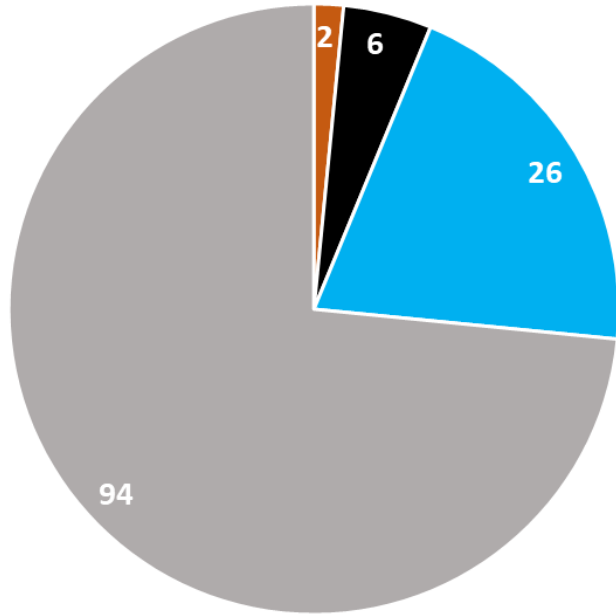
keuken
afval

grijswater

Drinkwater besparing door vacuum verzameling van mensenmest

Volume

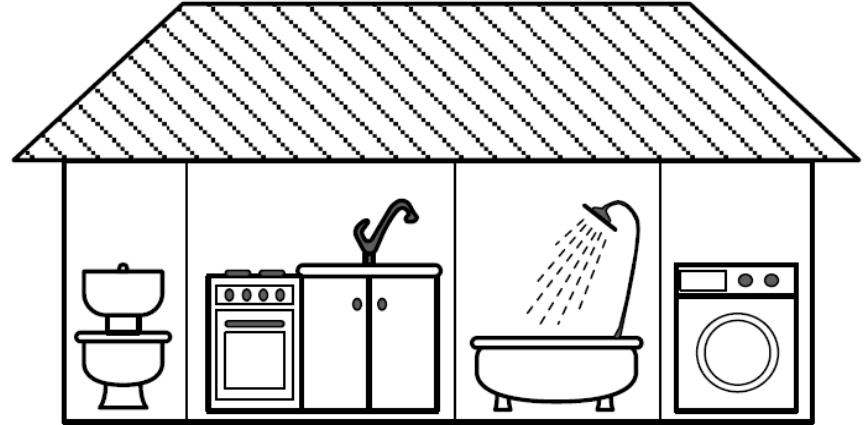

■ mensenmest

■ vacuumtoilet

■ bespaard

■ grijswater

Mensenmest

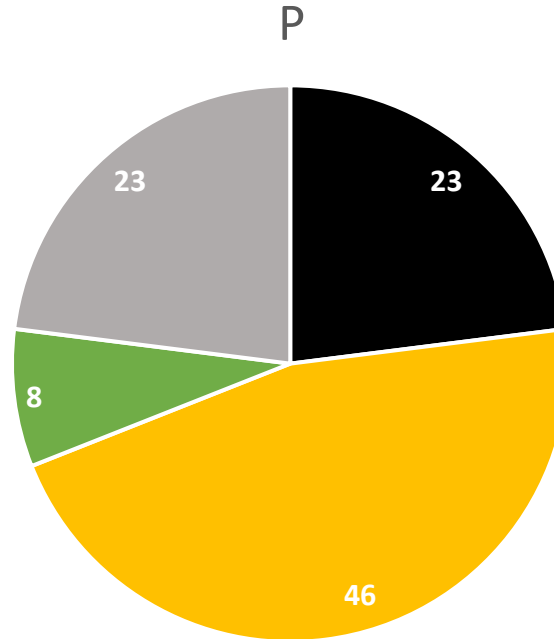
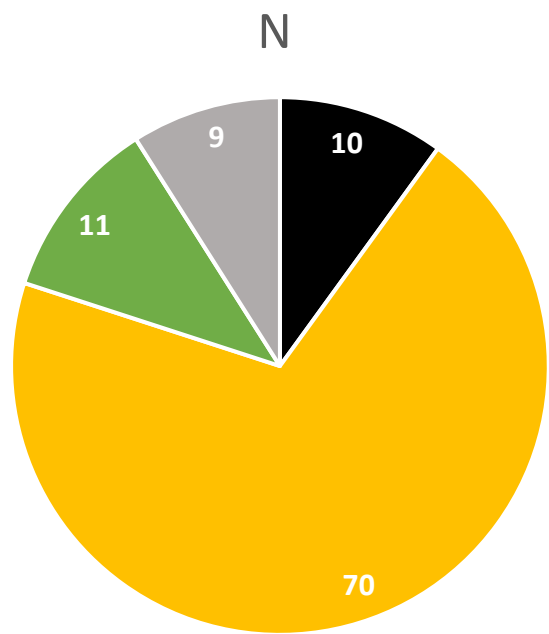
keuken
afval

grijswater

WAGENINGEN UNIVERSITY
Environmental Technology

Groot deel nutriënten in mensenmest + keuken afval

- feces
- urine
- keuken afval
- grijswater

Vacuum toiletten en riool

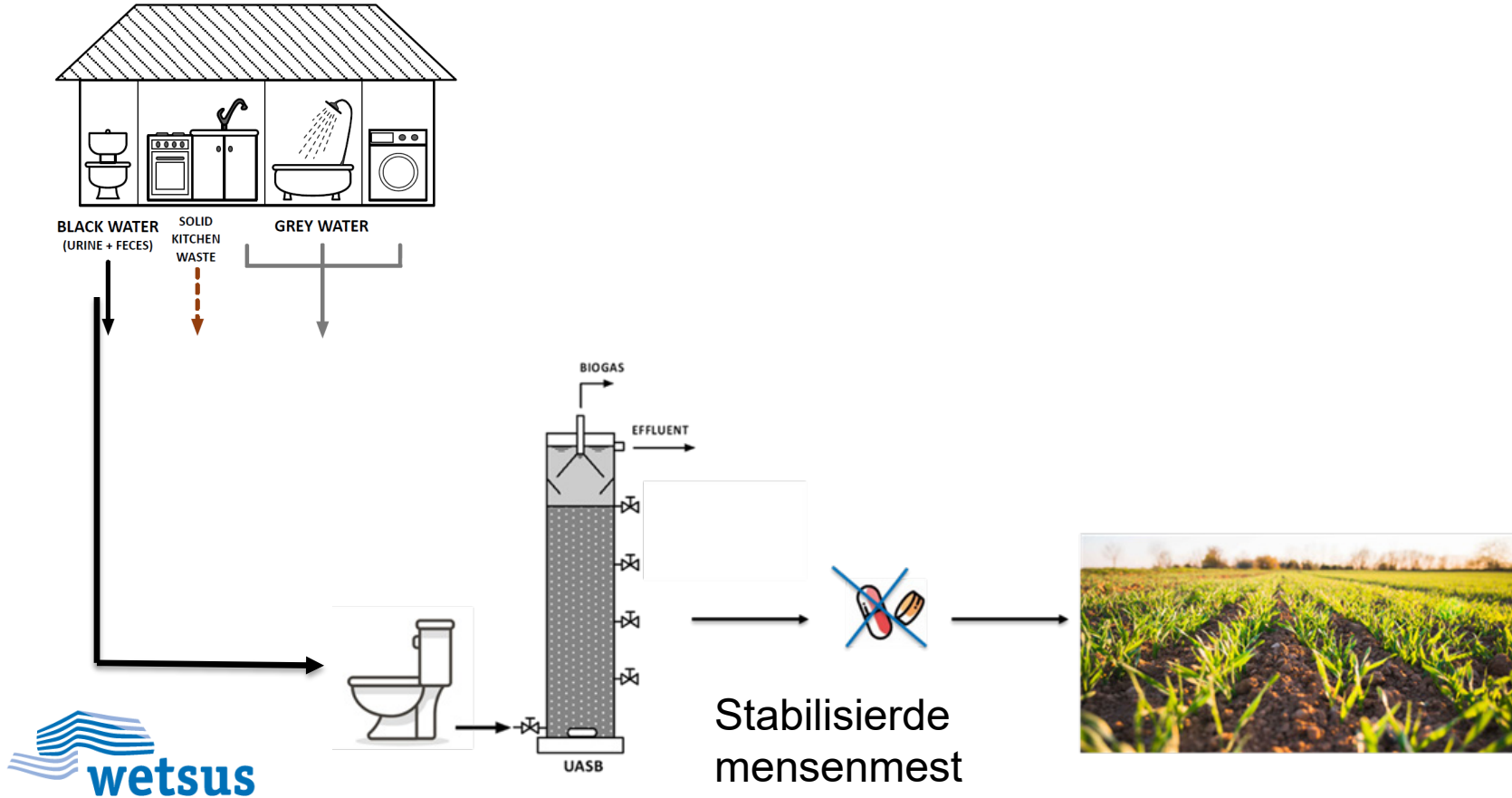
7 L/(p d)
geconcentreerde
zwartwater

26 l/p/d drinkwater
besparing

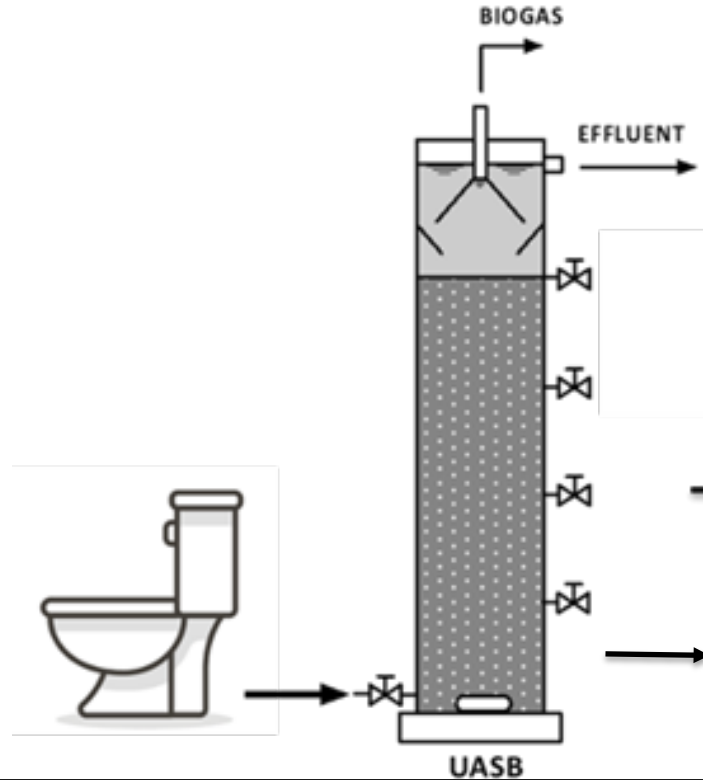
Vacuum vs conventioneel riool

Vorbereitung voor landbouw

100 dagen @ 55°C maakt het veilig

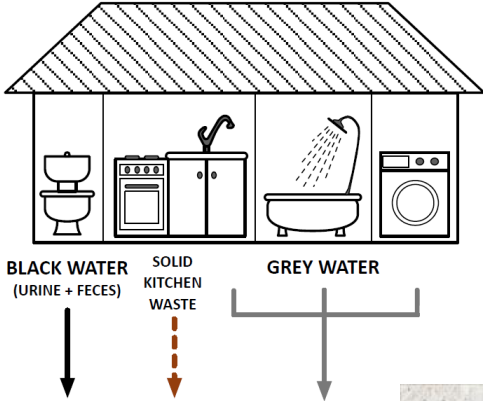
Veilige
mensenmest

<https://run4life-project.eu/>

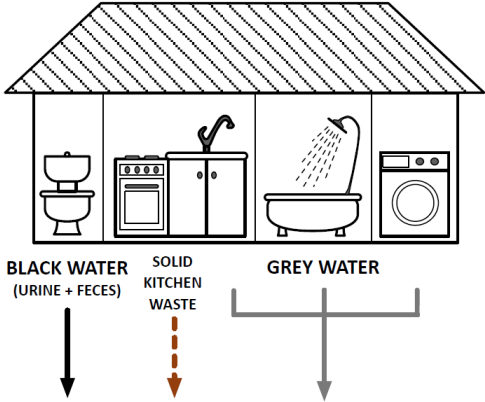
Antibiotica resistente bacterie in mensenmest verwijderd boven de 55°C

Microverontreinigingen in grijswater

In zwartwater alleen medicijnenresten

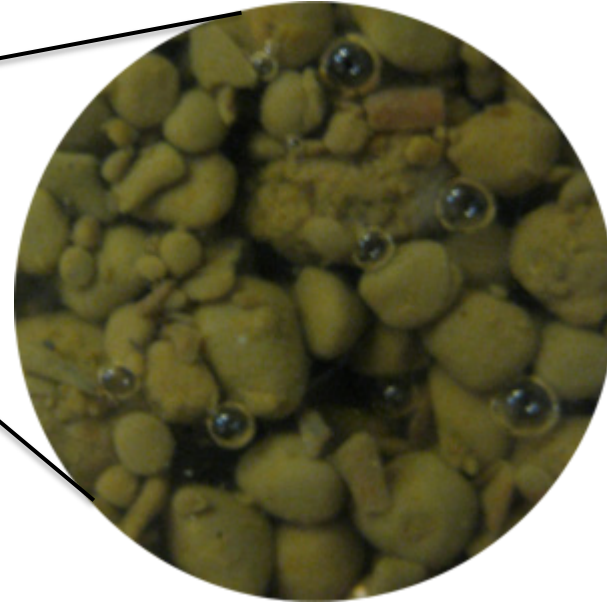
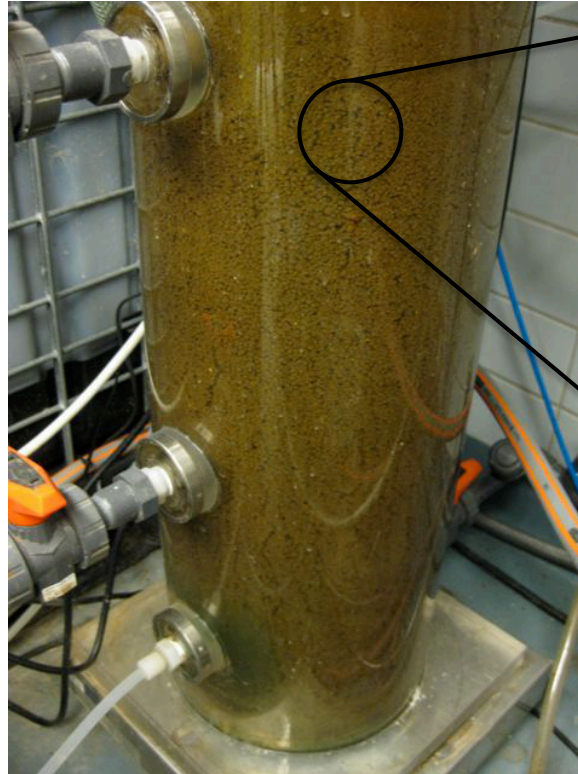

Composteren van mensenmest

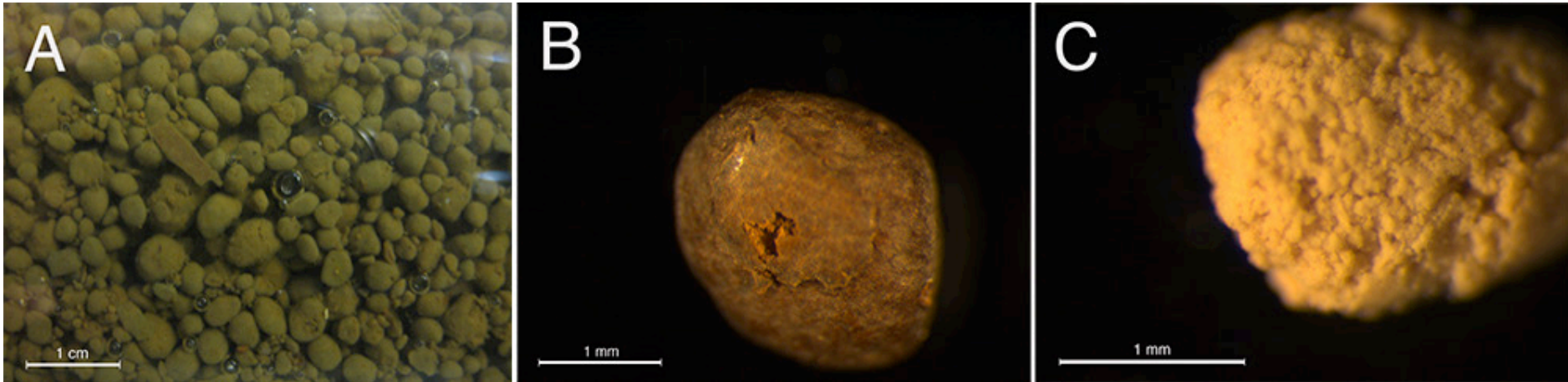

Compound	Micropollutants reduction by weight, %
Estrone	99.9
Diclofenac	99.9
Ibuprofen	99.8
Carbamazepine	88.1
Metoprolol	95.1
Galaxolide	97.8
Triclosan	96.6

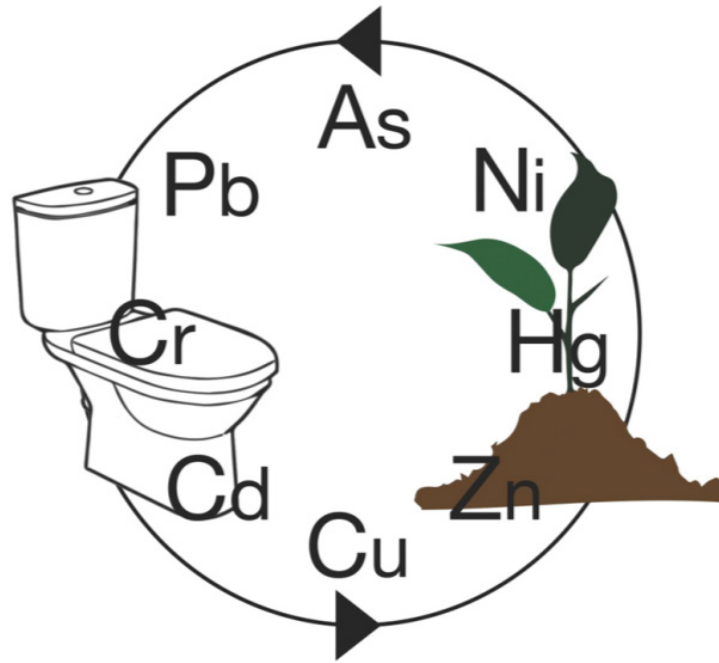
We kunnen mensenmest maken met weinig P & N

Calcium fosfaat korrels

Studie mensenmest en zware metalen

Mensenmest veel schoner dan rioolslib (mg/Kg P)

Element	Mensenmest	Rioolslib
Zn	13919	31166
Ni	466	1025
Cu	3720	12701
Cr	731	1268
Hg	0,12	23
Cd	13	39
Pb	69	3519
As	12	300

Zware metalen en micronutriënten mensenmest vs koemest (mg/Kg P)

Element	Mensenmest	Koemest ¹
Zn	13919	25947
Ni	466	1472
Cu	3720	14397
Cr	731	1145
Hg	0,12	nd
Cd	13	33
Pb	69	695
As	12	nd

(1) van Dooren *et al.*, (2005), nd = not detected

Mensenmest schoner dan P kunstmest (mg/kg P)

Element	Mensenmest ¹	P kunstmest ²
Cr	731	1245
Hg	0.12	0.7
Cd	13	91
Pb	69	154
As	12	33

(1) van Dooren *et al.*, (2005)

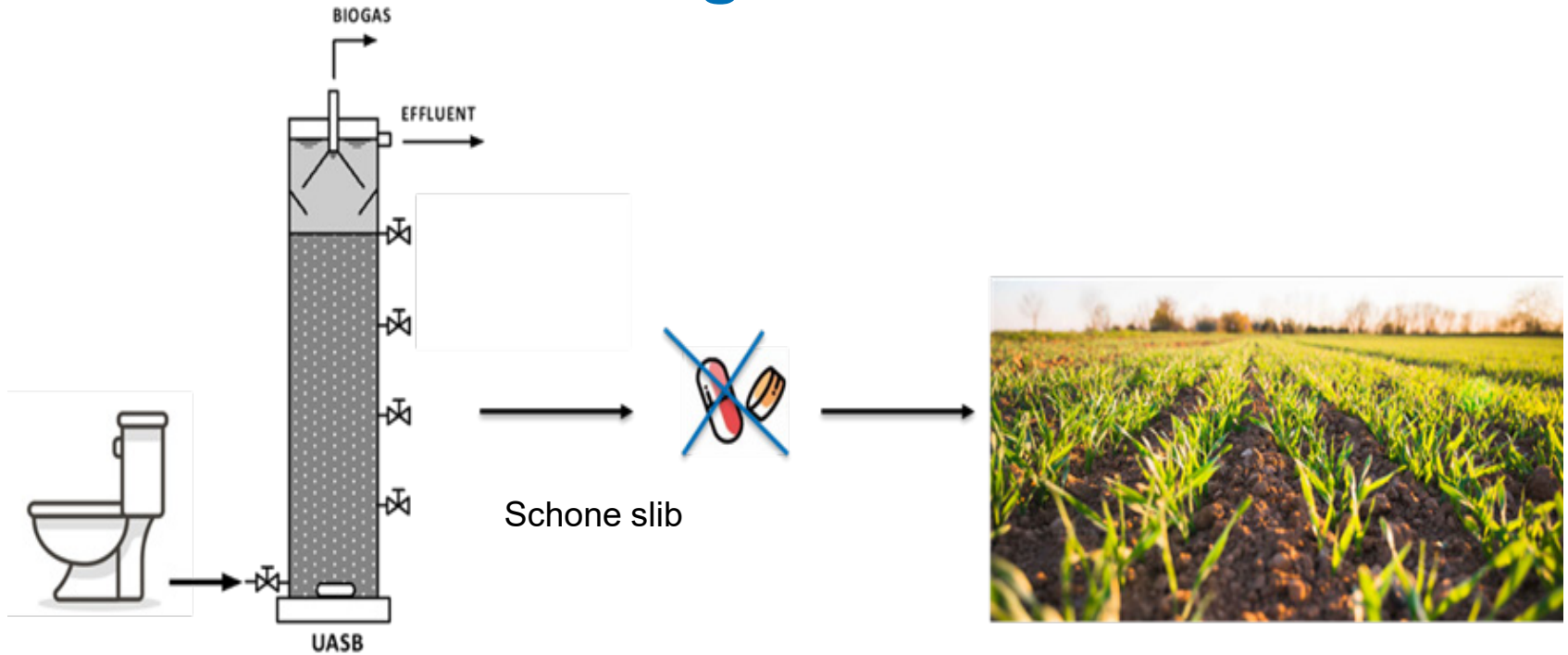
(2) Remy and Ruhland (2006)

CaP korrels zijn of hoge kwaliteit

		CaP granules	Sewage sludge	Phosphate rock
P	wt%	15	9	13
Cd		0,23	2	23
As		0,25	11	14
Pb		1,65	123	4
Sr		not detected	not available	1057
U		not detected	not available	141

Cuhna, Schott et al. 2020 <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.104791>

Mensenmest kan bijdragen aan een hogere kwaliteit

Eerste pilot 32 huizen| Sneek, NL

207 woningen| Sneek, NL

2000 woningen | Helsingborg, SE

Veld testen in Helsingborg (2020 – 2023)

- **Dewatered food waste sludge** from anaerobic digester (certified as biofertilizer using national certification system)
- **Struvite** (EU Fertilizer directive)
- **Ammonium sulphate** (EU Fertilizer directive)

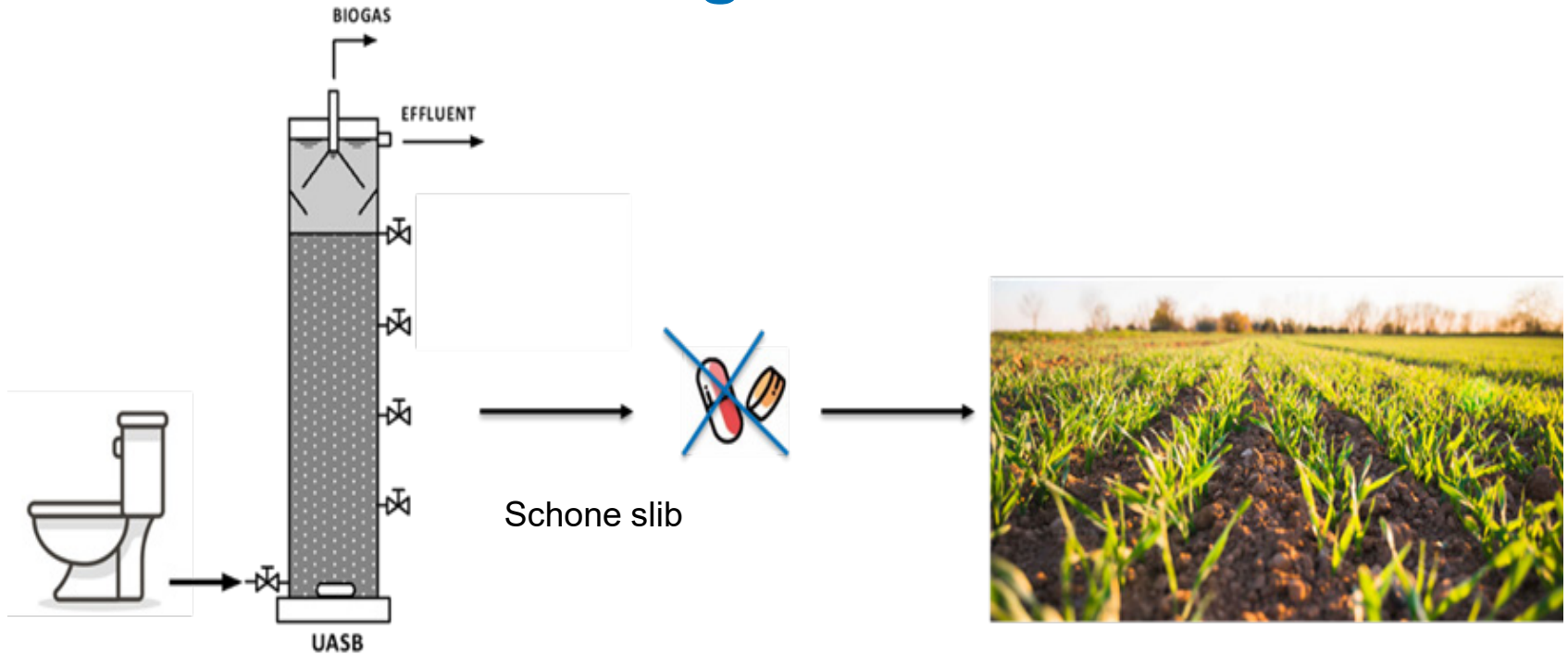
Recolab

Spoordok: mensenmest bron

Mensenmest kan bijdragen aan een hogere kwaliteit

Kringloop sluiten met mensenmest: Essentieel voor gezond voedsel

Dr. ir. Chris Schott

Thema avond bodem Wetsus - 29 November 2023

Planten hebben meer nodig dan CO₂ en H₂O

N	P	K	Mg
Ca	S	Fe	Mn
Zn	Ni	Cl	Mo
	B	Cu	

14

23 Belangrijke voedingsstoffen voor een gezonde bevolking

N	P	K	Mg	+	Co	Na	Se	I
Ca	S	Fe	Mn		Cr	V	Sn	As
Zn	Ni	Cl	Mo		F			
	B	Cu						

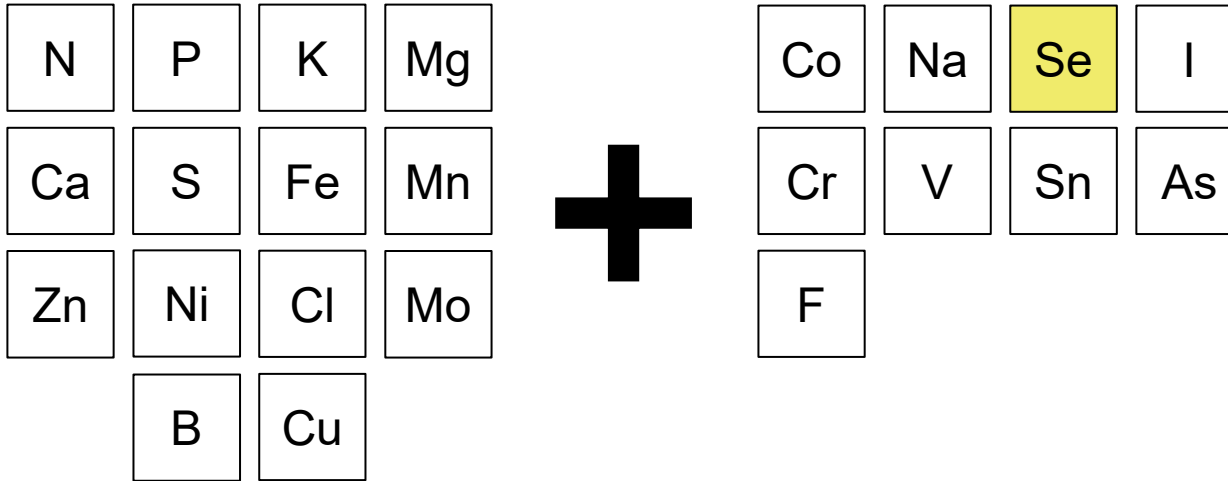
14

23₍₁₄₊₉₎

23 Belangrijke voedingsstoffen voor een gezonde bevolking

14

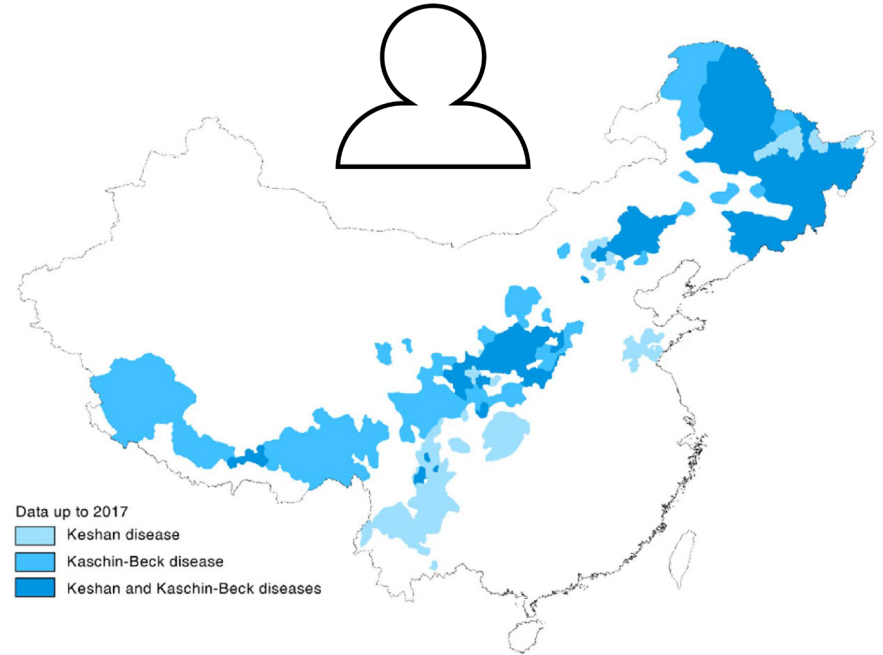
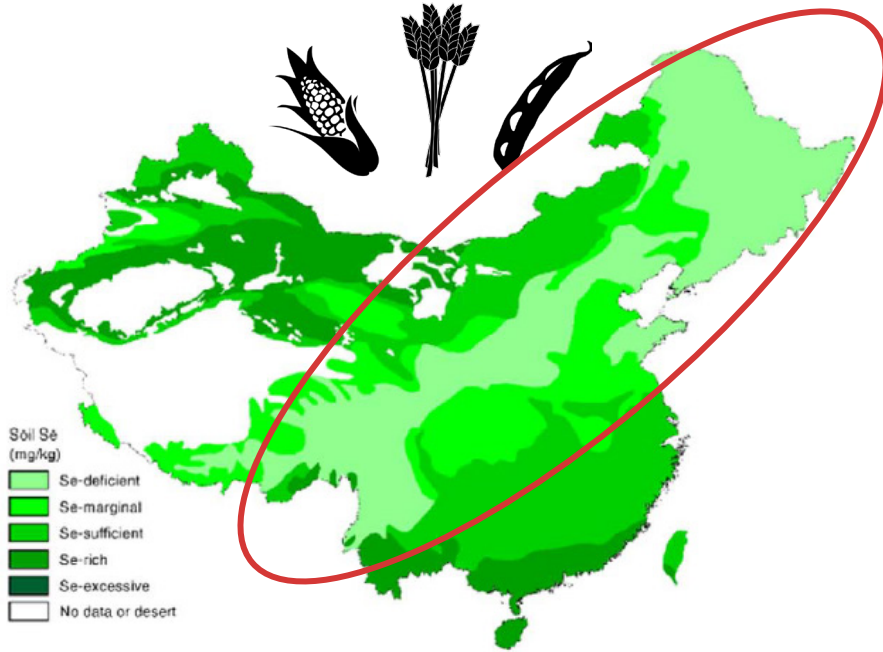

23₍₁₄₊₉₎

Verband tussen Se-tekort in bodems en Se-gerelateerde ziekten in China

Se

Source: Dinh et al. 2018

23 Belangrijke voedingsstoffen voor een gezonde bevolking

N	P	K	Mg	+	Co	Na	Se	I
Ca	S	Fe	Mn		Cr	V	Sn	As
Zn	Ni	Cl	Mo		F			
	B	Cu						

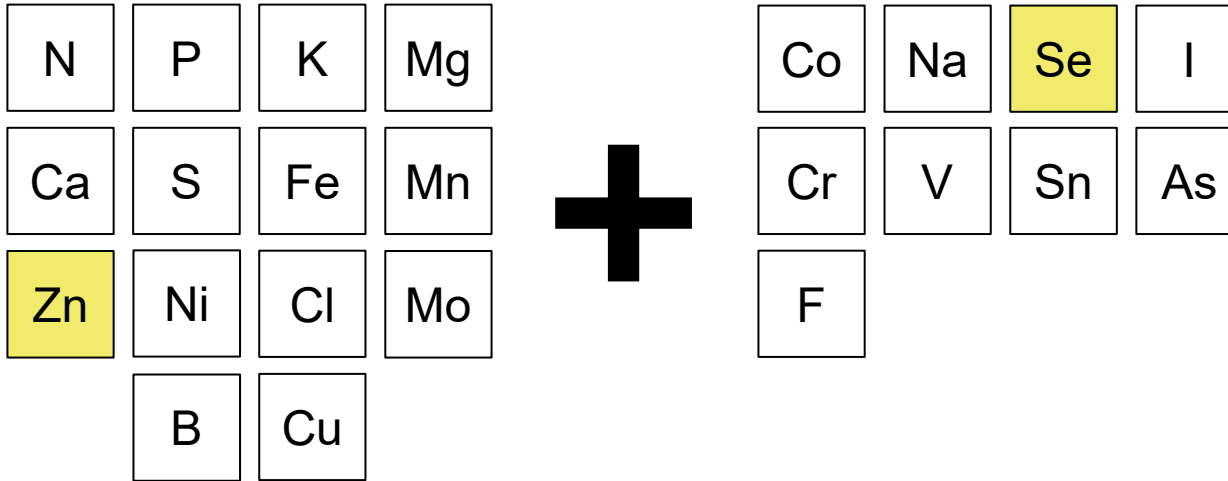
14

23₍₁₄₊₉₎

23 Belangrijke voedingsstoffen voor een gezonde bevolking

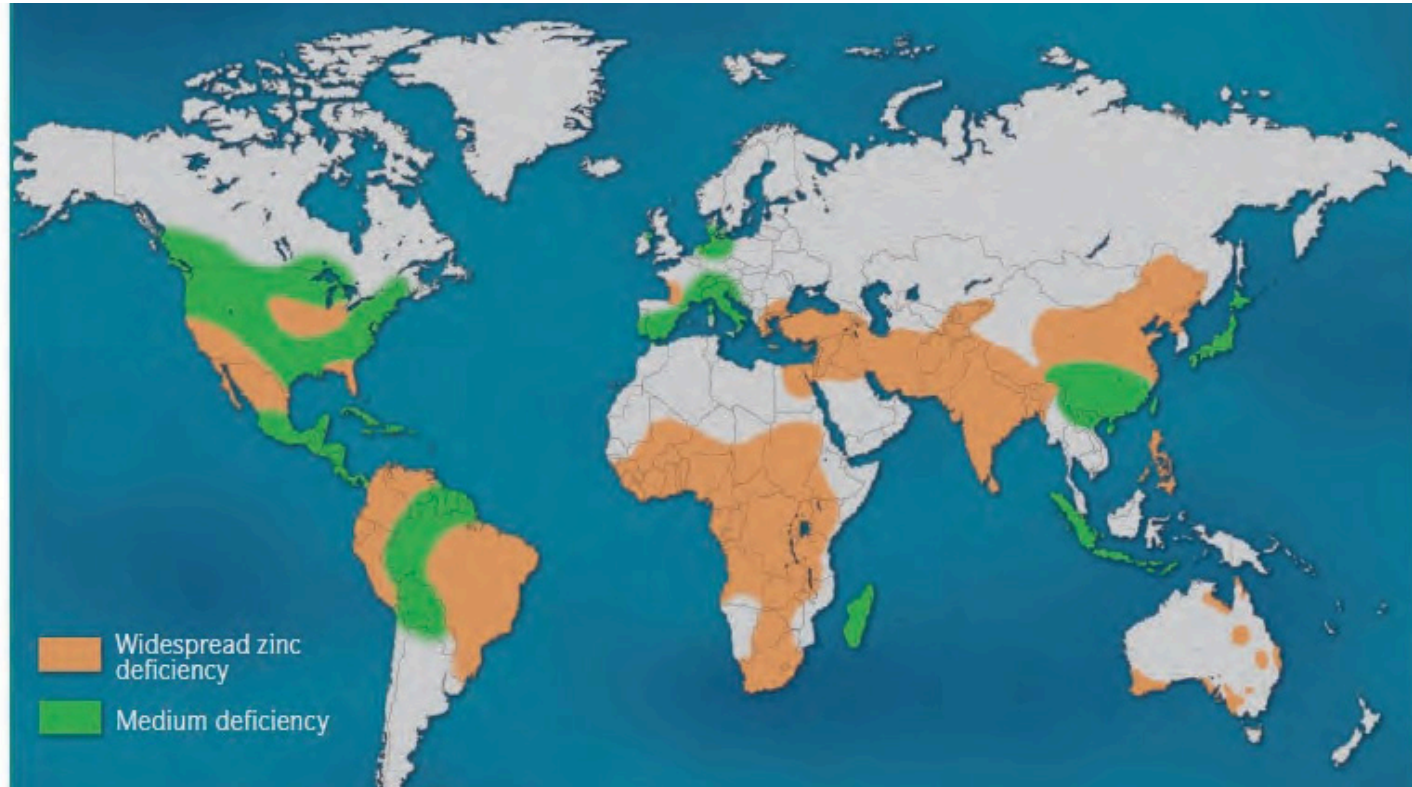
14

23₍₁₄₊₉₎

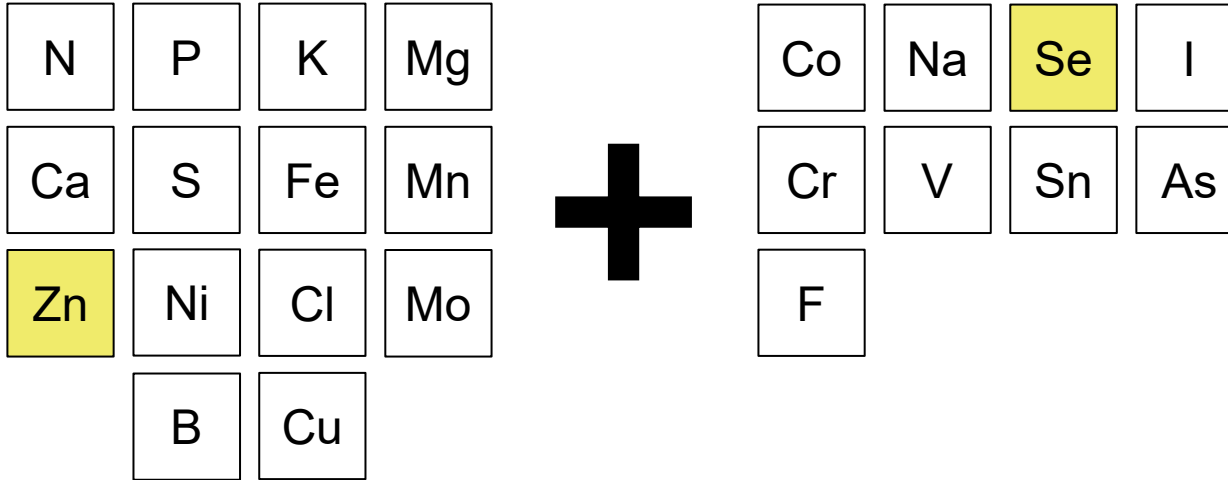

Zinktekorten

Source: Alloway 2004

23 Belangrijke voedingsstoffen voor een gezonde bevolking

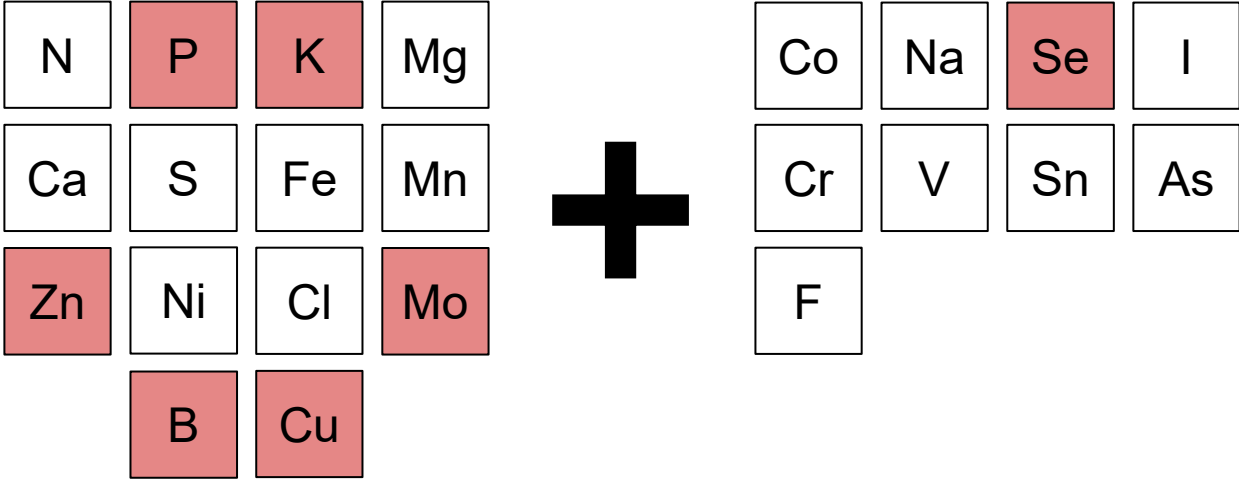
14

23₍₁₄₊₉₎

Schaarse elementen

14

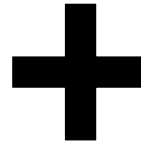
23₍₁₄₊₉₎

Schaarse elementen

Reserves in jaren

N	370 P	288 K	Mg
Ca	S	Fe	Mn
19 Zn	Ni	Cl	44 Mo
	46 B	60 Cu	

Co	Na	49 Se	I
Cr	V	Sn	As
F			

14

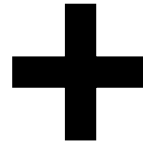
23₍₁₄₊₉₎

Schaarse elementen

Reserves in jaren

N	370 P	288 K	Mg
Ca	S	Fe	Mn
Zn	Ni	Cl	Mo
19	B	Cu	44
	46	60	

Co	Na	49 Se	I
Cr	V	Sn	As
F			

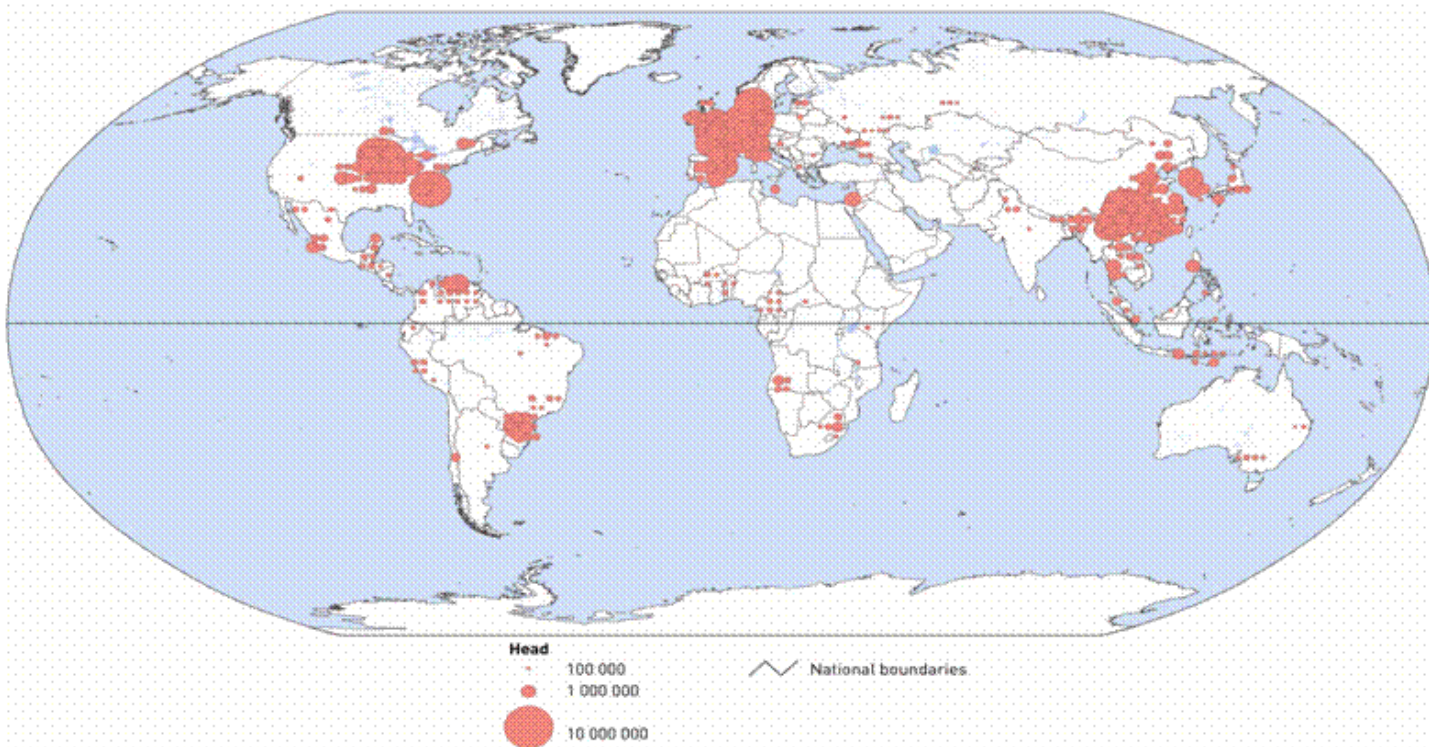
14

23₍₁₄₊₉₎

Hotspots van bevolking en vee

Figuur 2.3 Aantallen pluimvee en varkens per locatie (bron Steinfeld et al., 2006) Source: Mest en metropolen concept 20181224

Leidende principes

Renewable

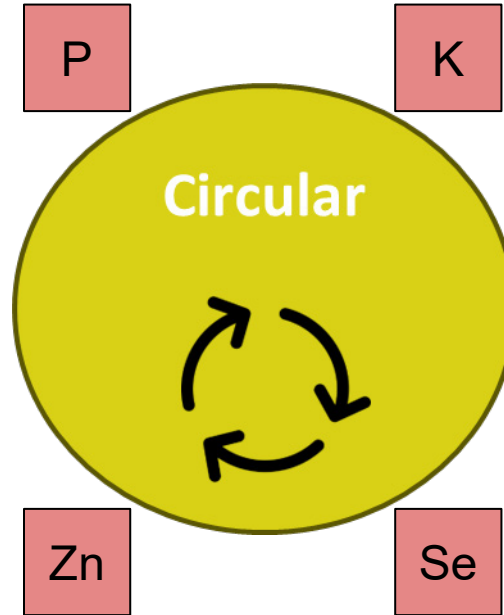
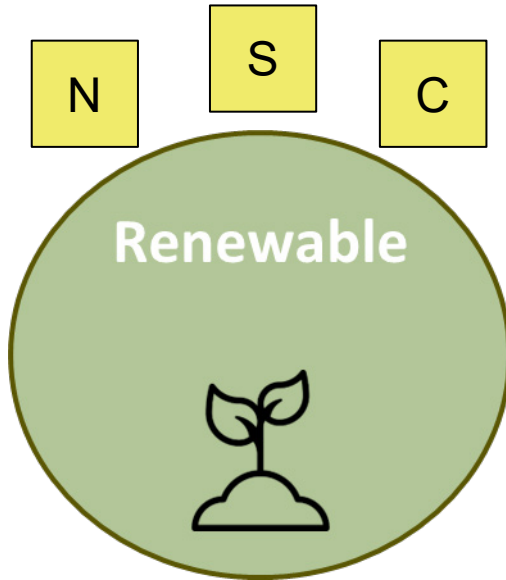
Circular

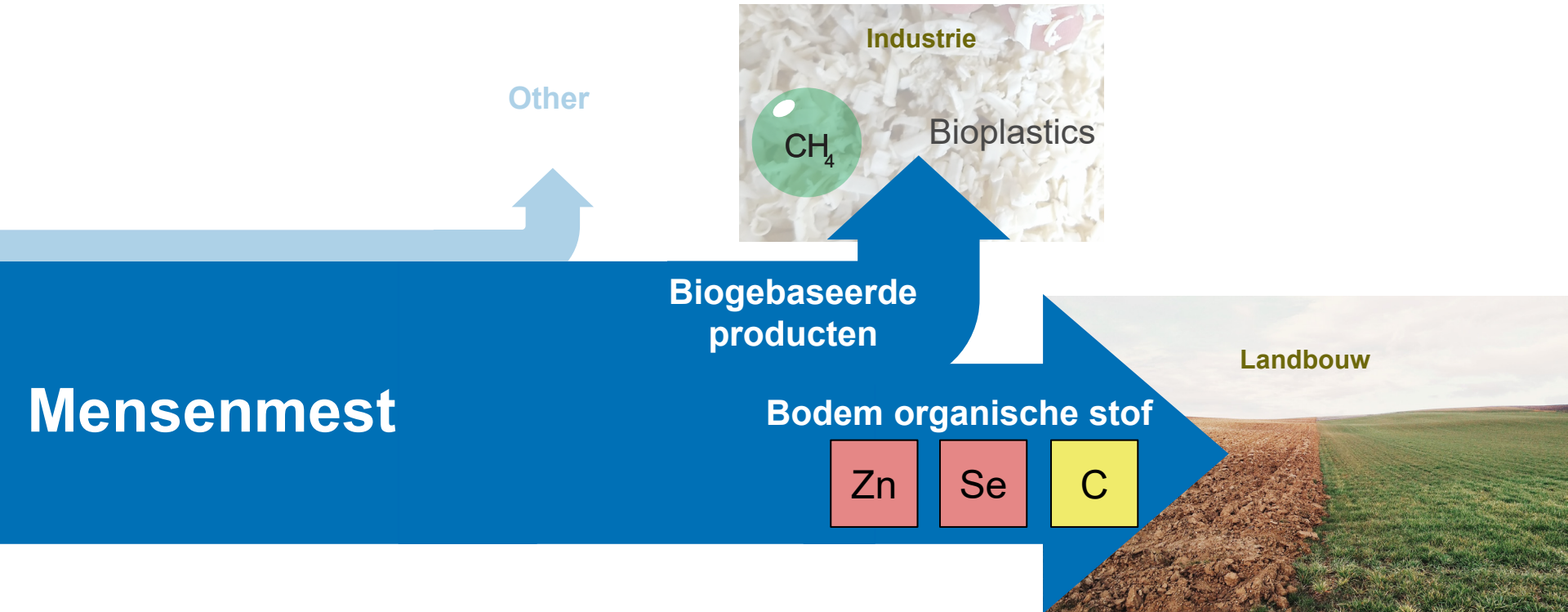
Toxic-free

Leidende principes

Biogebaseerde producten of landbouw?

Meer koolstof in bodem met ferment en digestaat

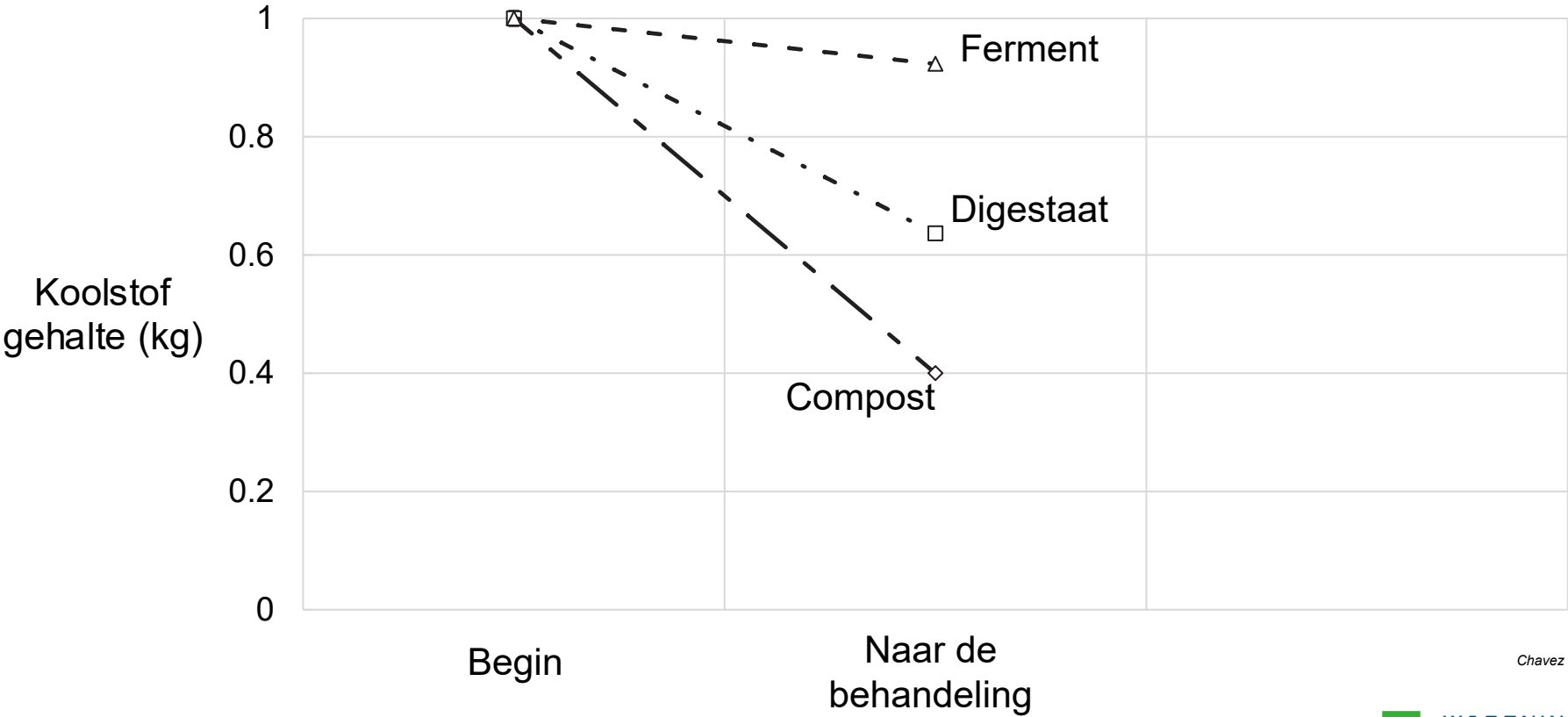
C

Chavez et al. (2022)

Meer koolstof in bodem met ferment en digestaat

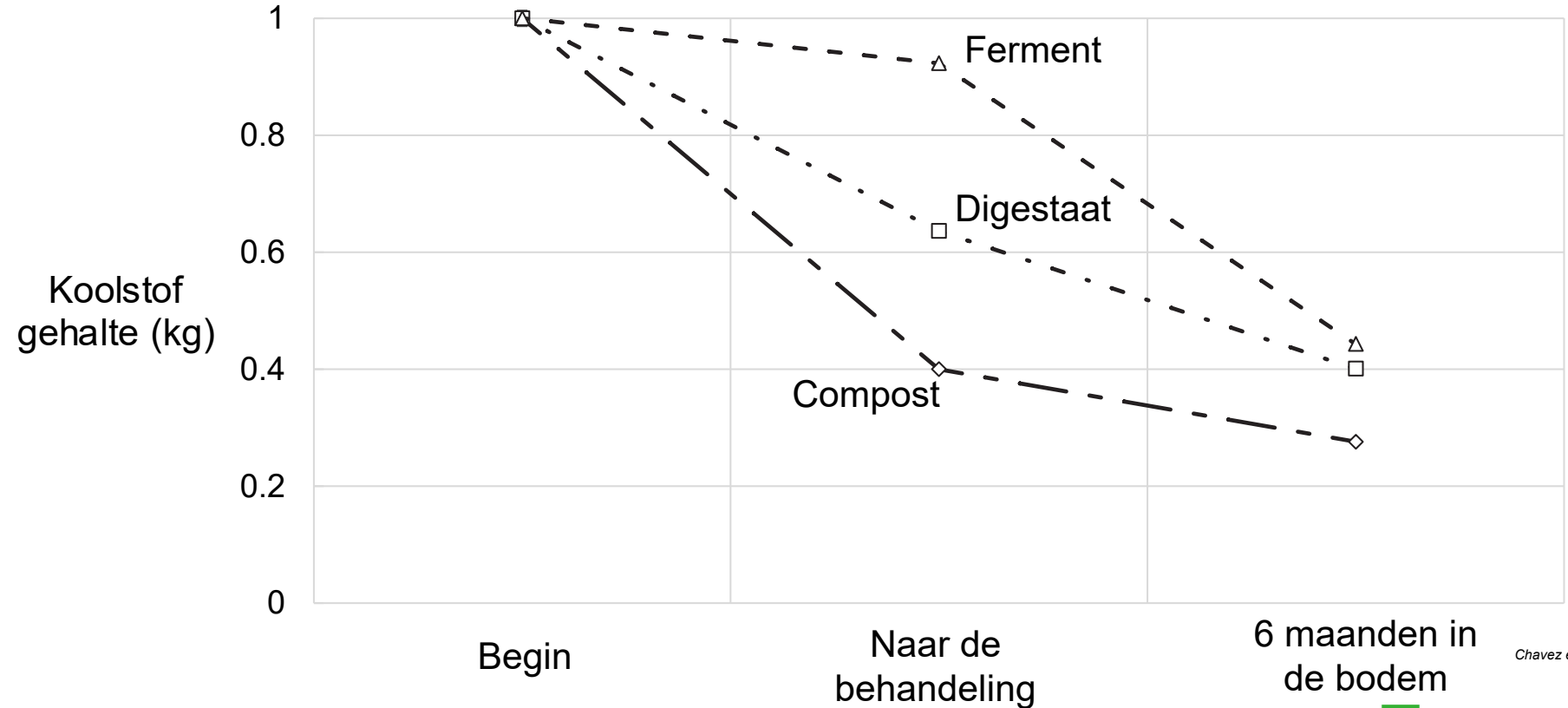
C

Chavez et al. (2022)

Meer koolstof in bodem met ferment en digestaat

C

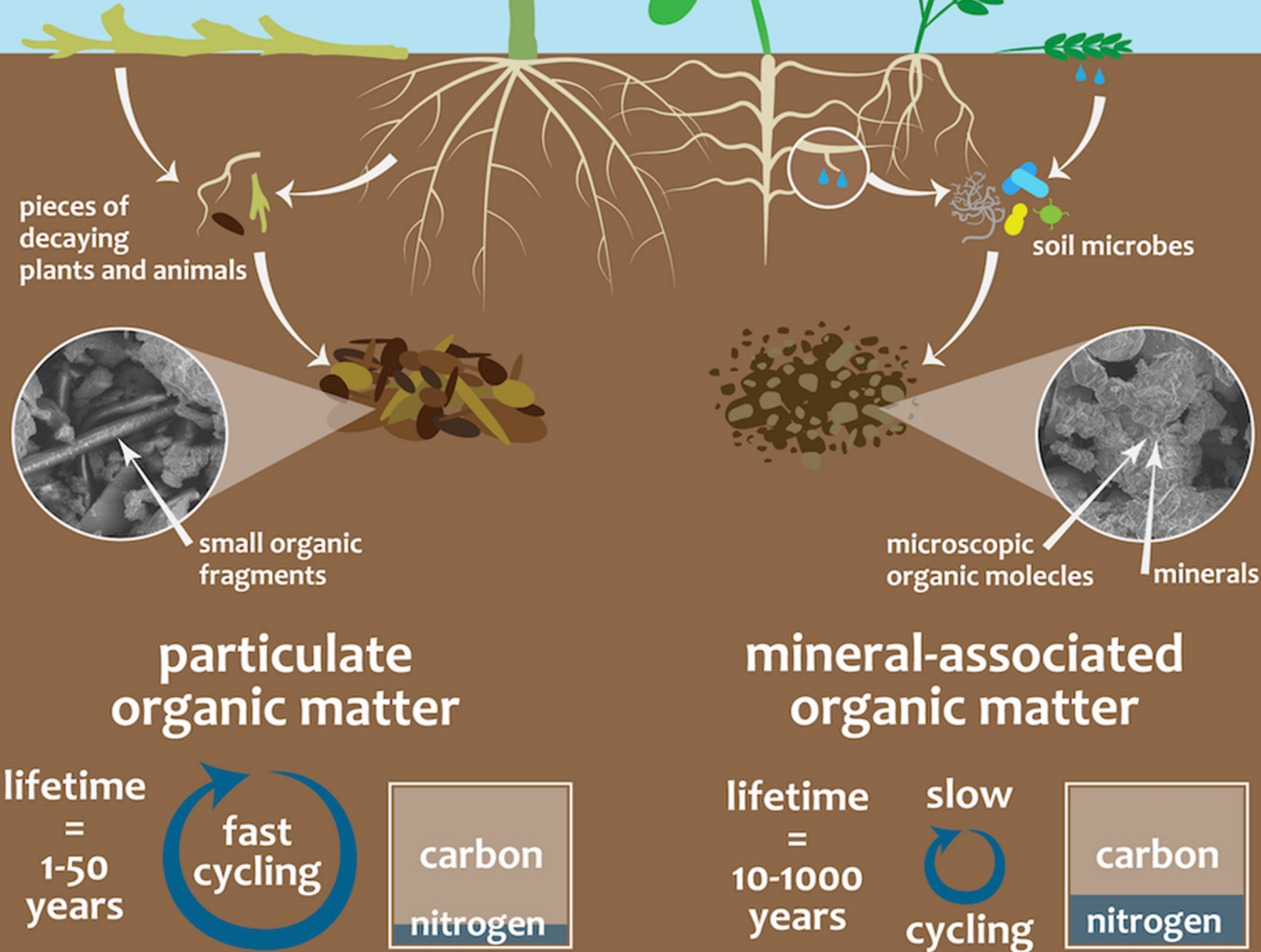

Chavez et al. (2022)

Digestaat leidt tot organische stof van hogere kwaliteit in de bodem

C

- **Compost** → Particulate organic matter (**POM**)
- **Digestate** → Mineral associated organic matter (**MAOM**)

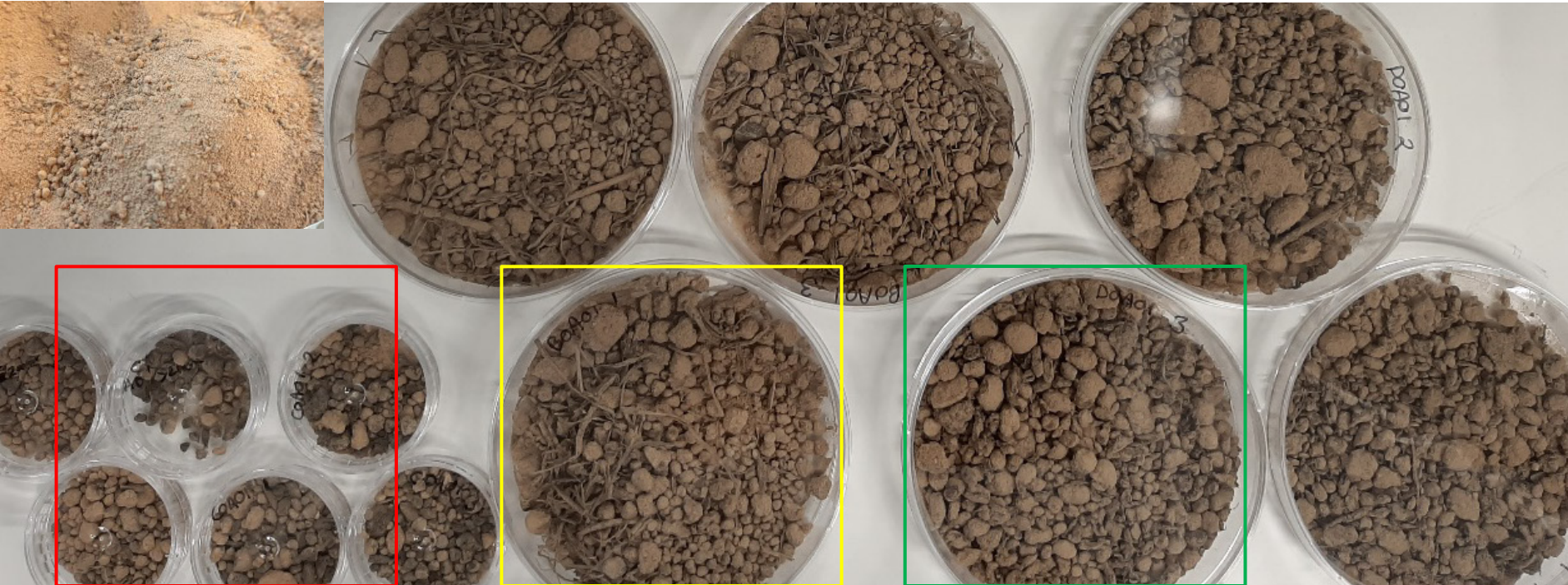

Mix – Macroaggregate

Taken by Vania Chavez

Verschillend per behandeling

C

Compost

Ferment

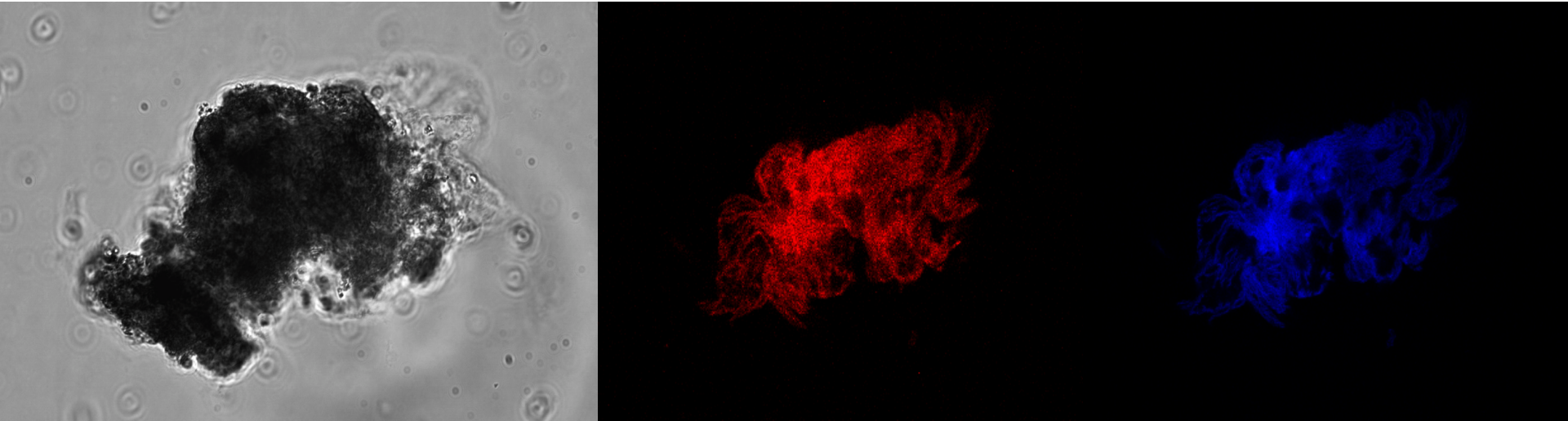
Digestaat

Chavez et al. (2022)

Microorganismen produceren EPS

Lijm van de bodem

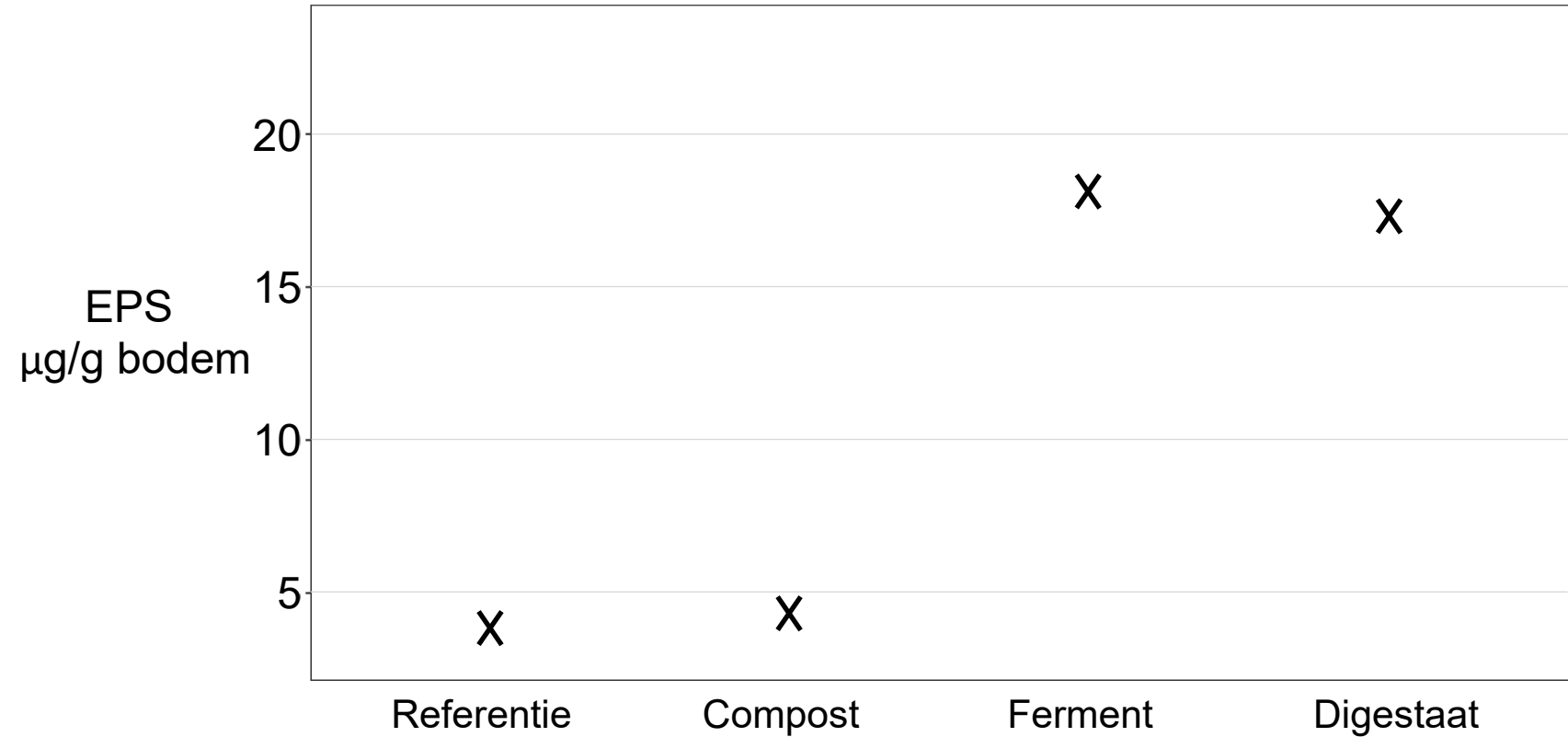
C

Luo et al. (2022)

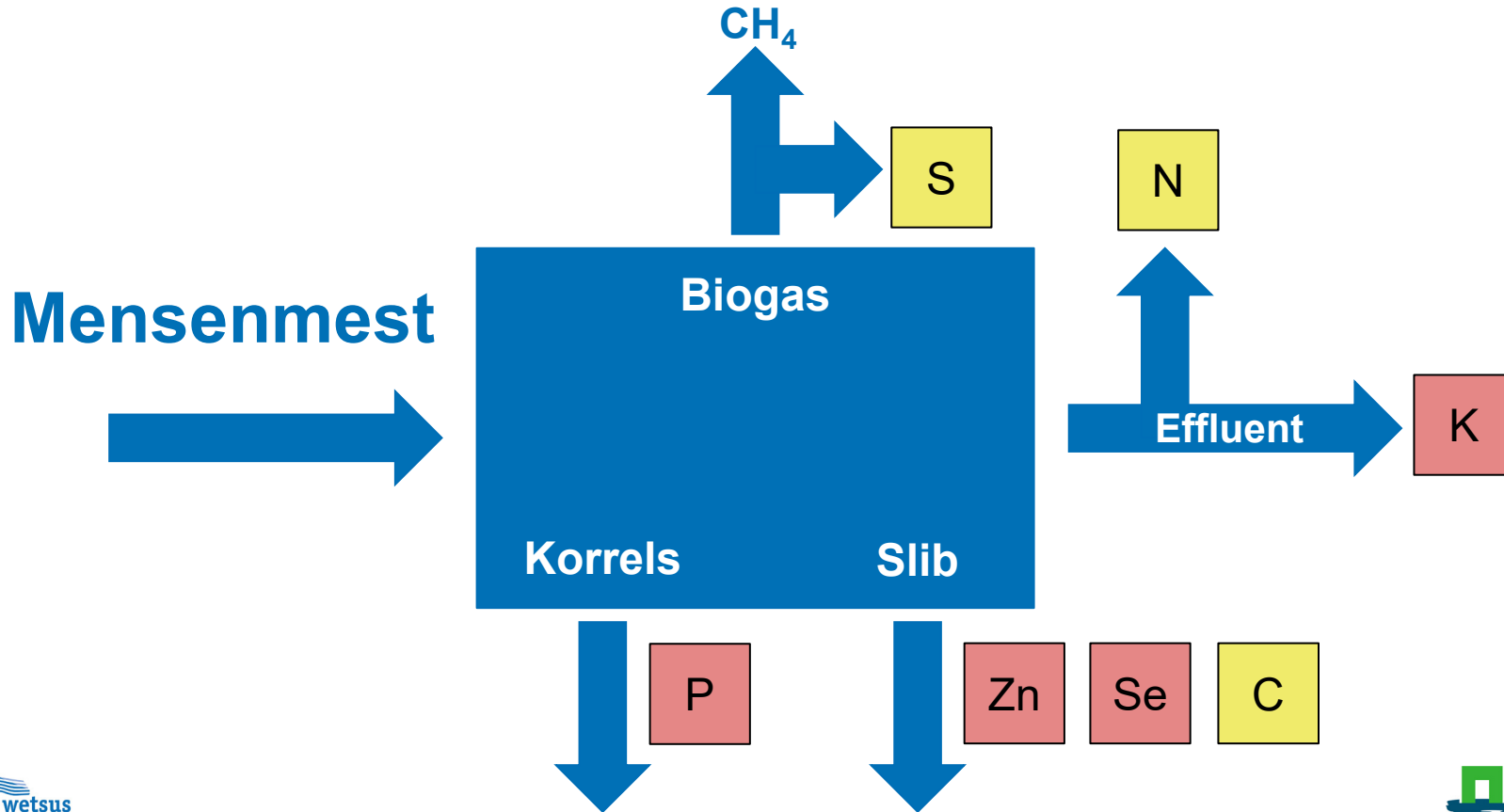
Meer EPS van fermentatie en vergisting

C

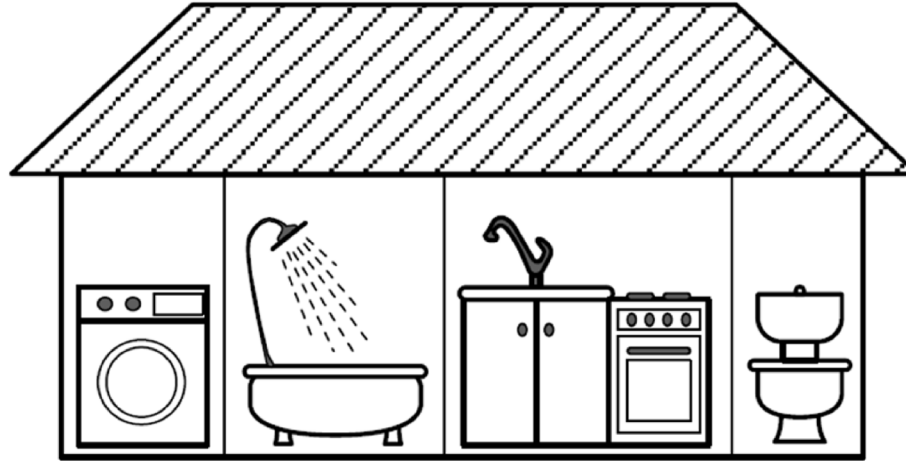

Source: Luo et al. 2022

Anaëroobe vergisting als hergebruikmotor

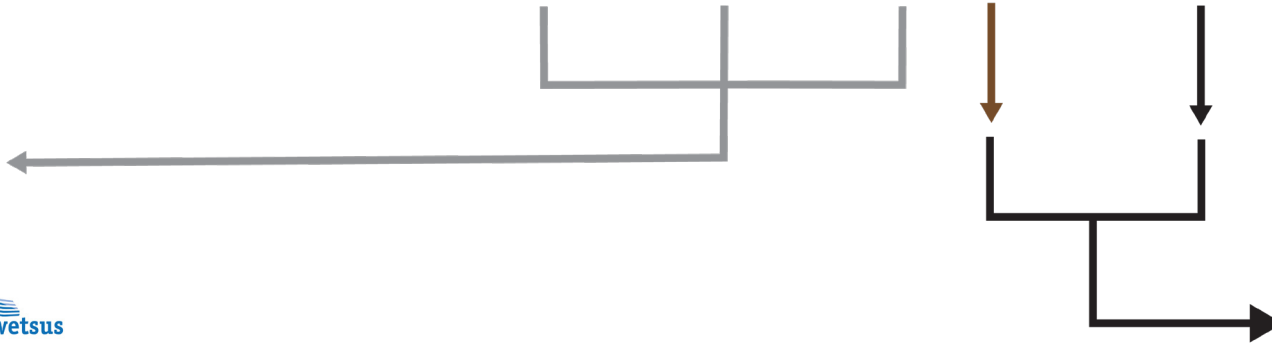
Bron gescheiden sanitatie

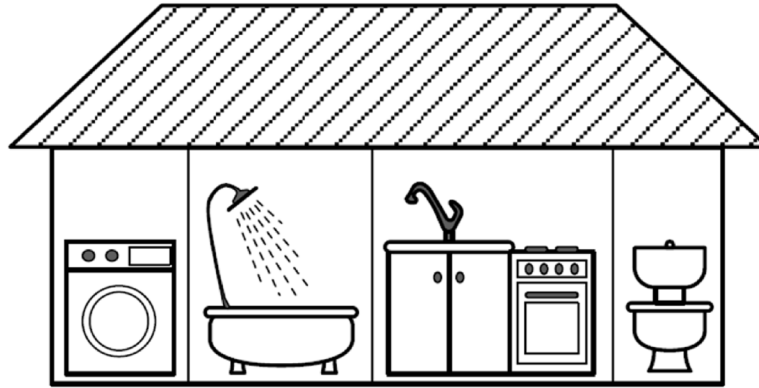
Grijswater

Groenafval
GFT

Zwart water
Urine + Feces

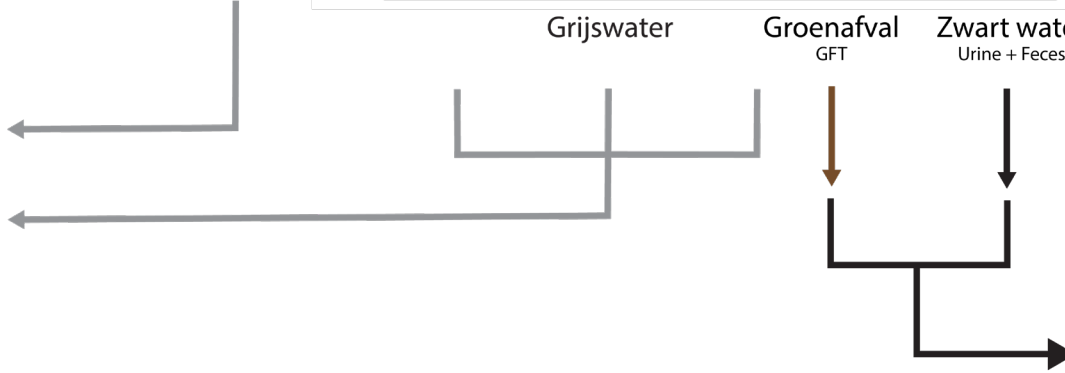
Bron gescheiden sanitatie

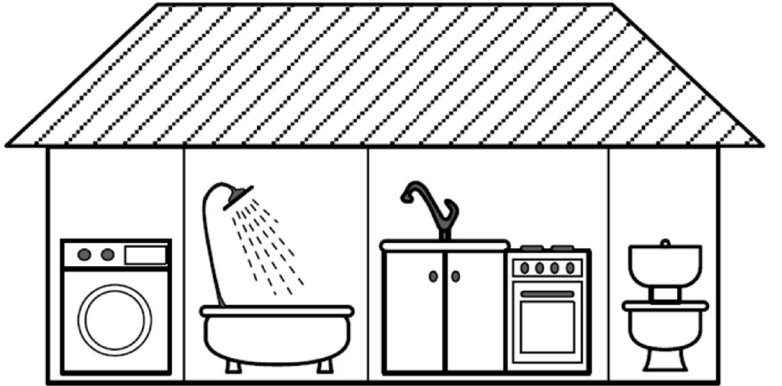
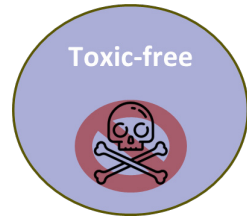
Grijswater

Groenafval
GFT

Zwart water
Urine + Feces

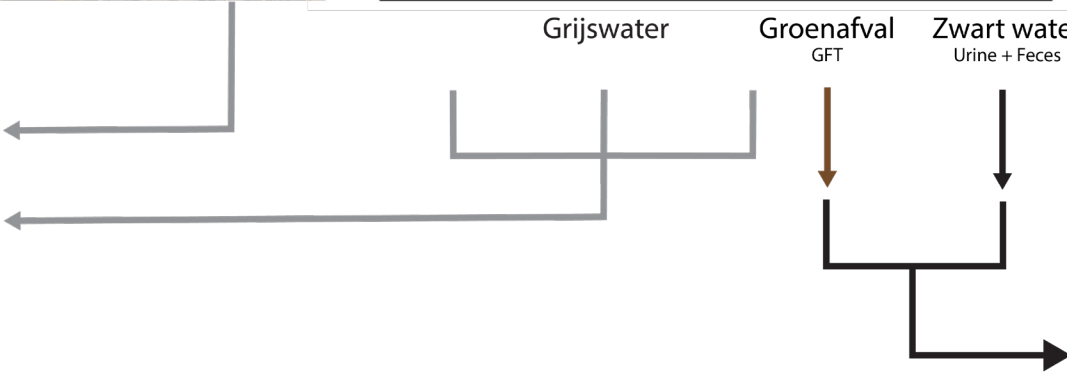
Bron gescheiden sanities

Grijswater

Groenafval
GFT

Zwart water
Urine + Feces

Biogas

Stikstof & Kalium

N K

Zn Se C

P

Schoon slib met sporenelementen

Black water sludge

	Conc. mg/kg TS	NL guideline	EU guideline
Zn	780	300	1500
Ni	24	30	50
Cu	214	75	600
Cr	59	75	(Cr VI) 2
Hg	0,01	0,75	1
Cd	0,71	1,3	3
Pb	4,75	100	120
As	0.63	15	40

Source: Cunha et al. 2020

Teruggewonnen P is gezonder

Kunstmest P

Recovered P

Cd 23 0.18

Sr 1057 n.d.

U 141 n.d.

Cr 148 39

mg kg⁻¹_{TS}

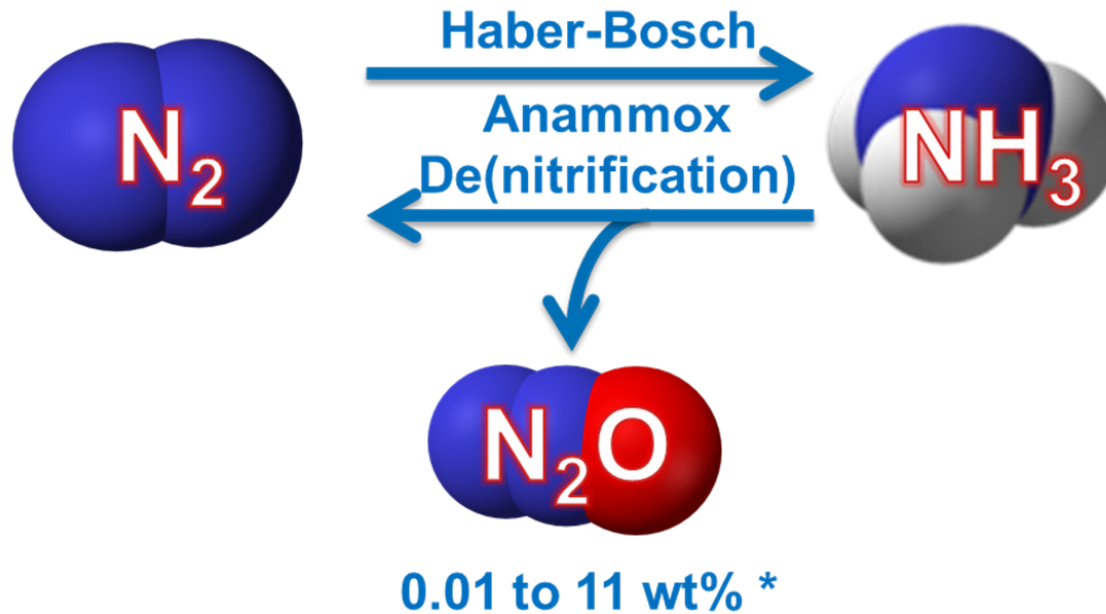
Source: Cunha et al. 2020

6KV

X3,000

5µm

Stikstof, een energie- en klimaatuitdaging

Teruggewonnen stikstof is zuiniger en schoner

N

Kunstmest N

Recovered N

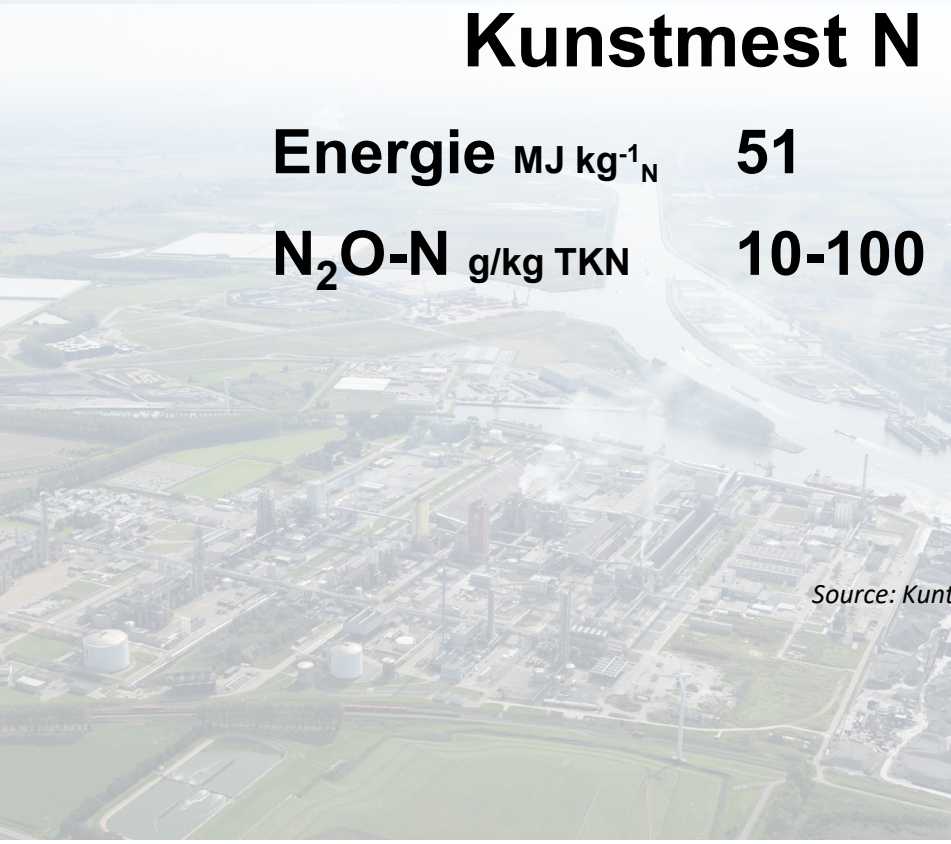
Energie MJ kg⁻¹_N **51**

13

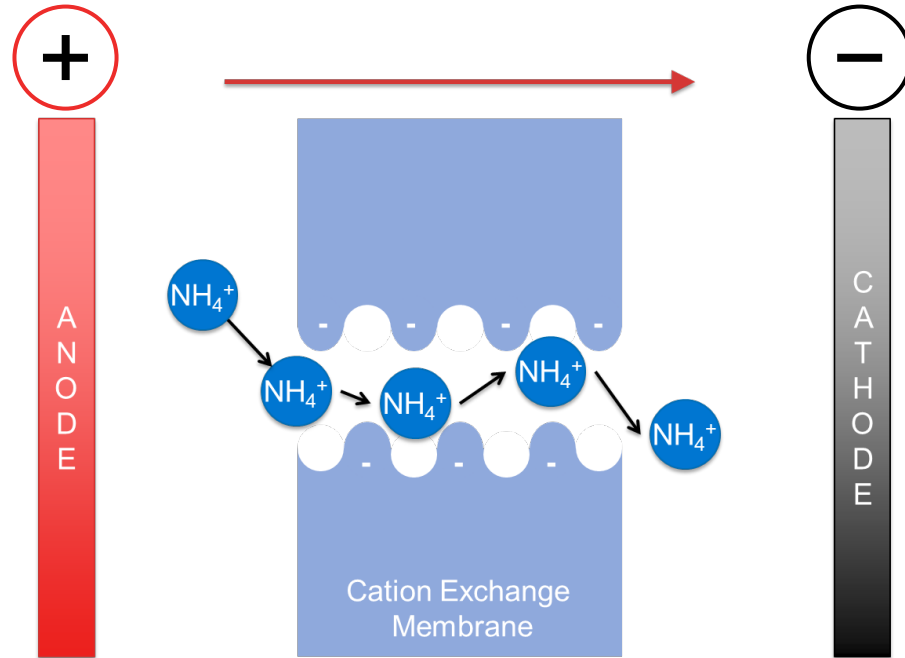
N₂O-N g/kg TKN **10-100**

0

Source: Kuntke et al. 2017

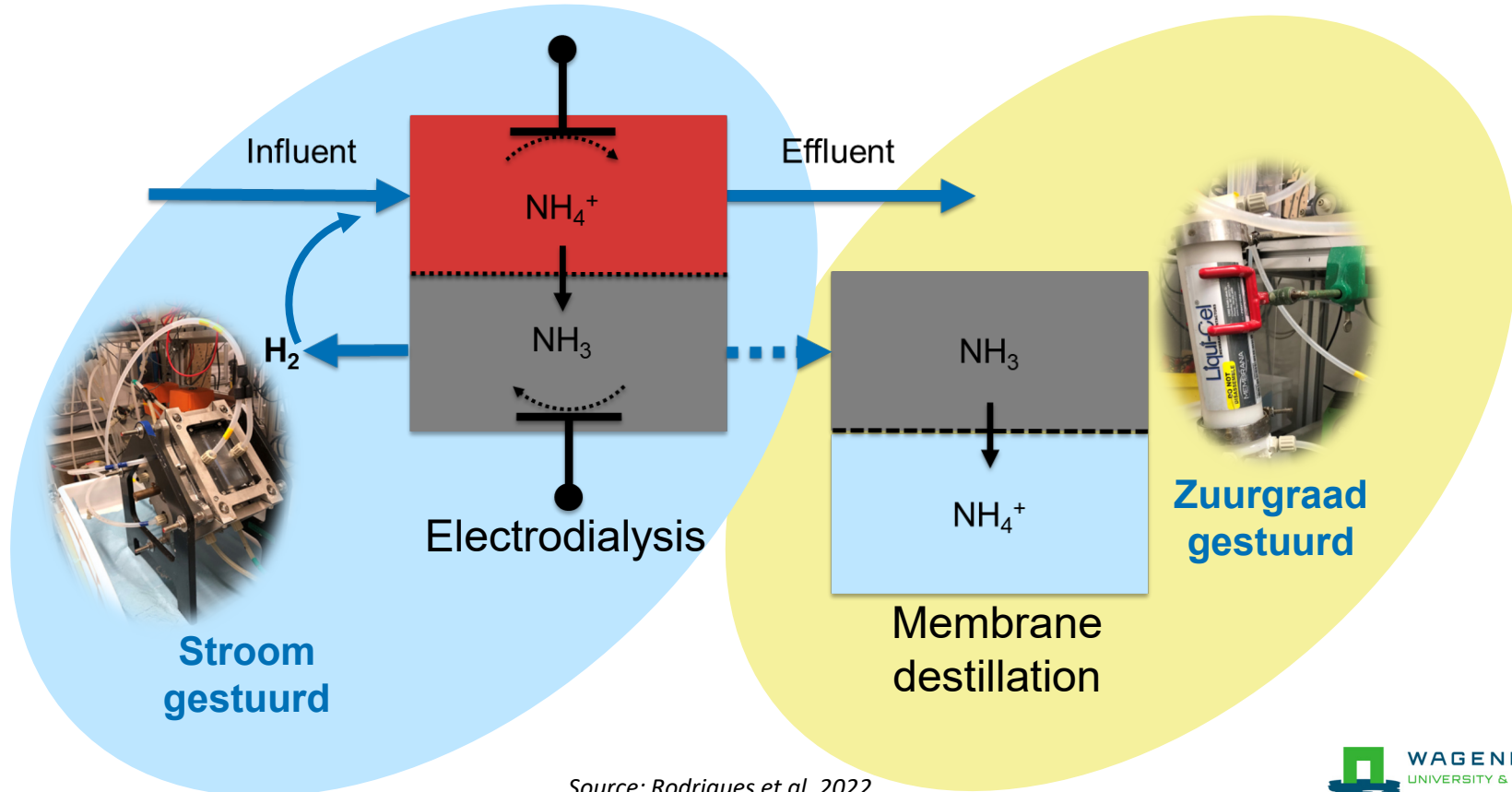

Ammoniakextractie aangedreven door stroom

Nafion (N117),
Fumasep (FKS),
Ralex (CMH)

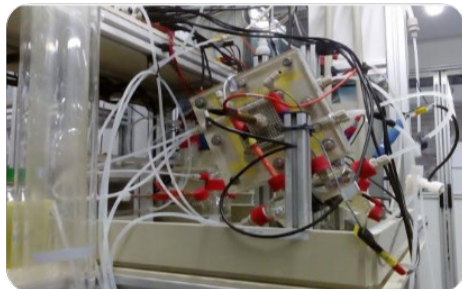
Ammoniak terugwinning, een tweestapsproces

Source: Rodrigues et al. 2022

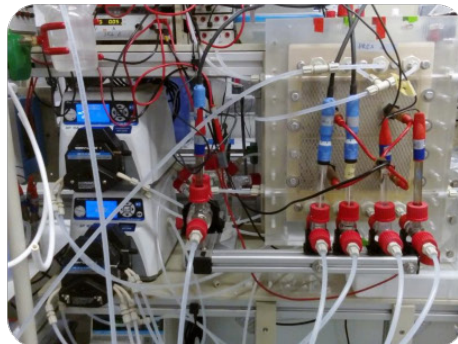
Van idee tot proces

100 cm²

2017
1 L/d
>5 g_N/d

400 cm²

2018
10 L/d
>50 g_N/d

~ 30000 cm²

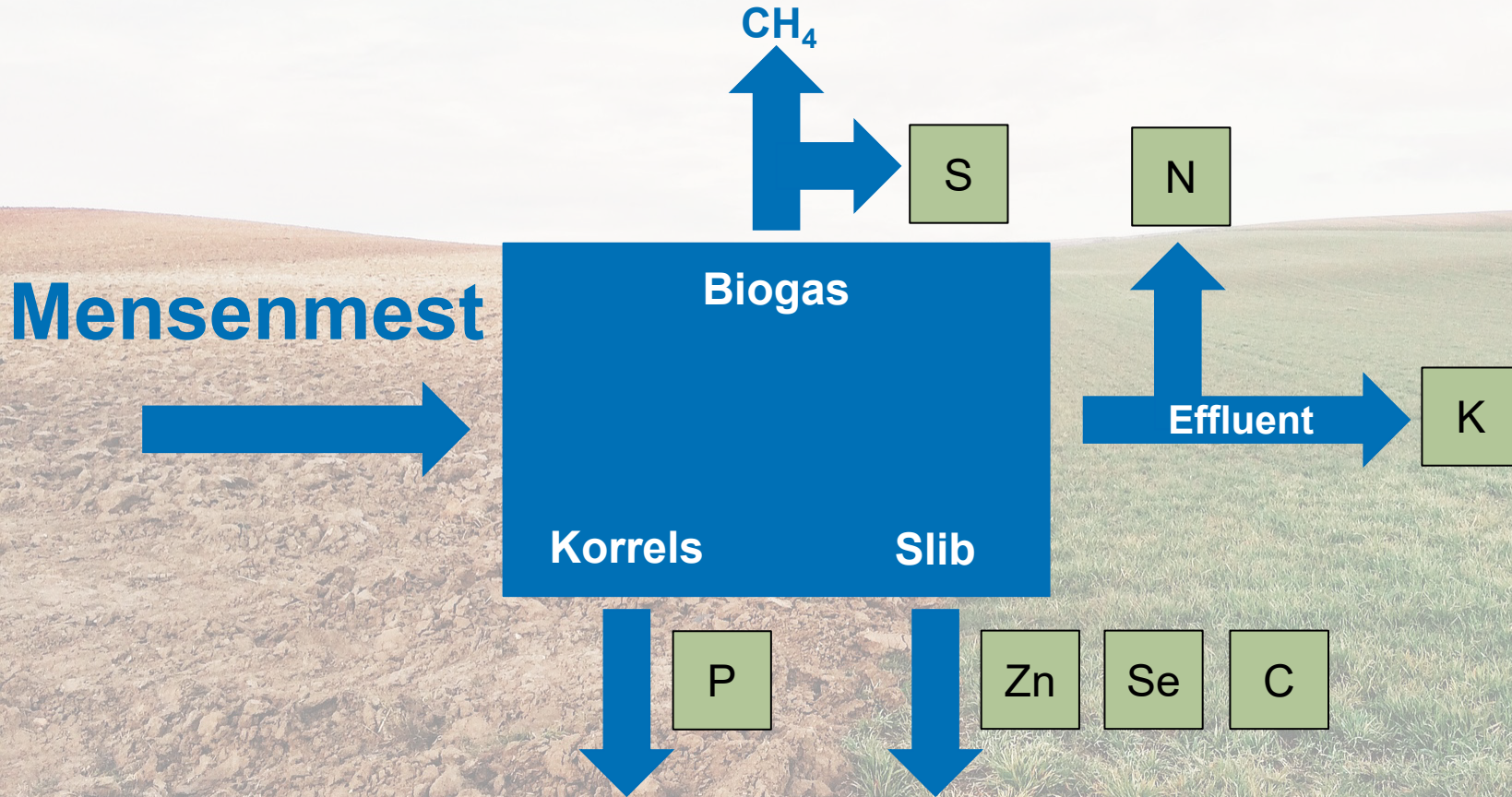
2019
1000 L/d
>1000 g_N/d

Grote units beschikbaar voor mensenmest

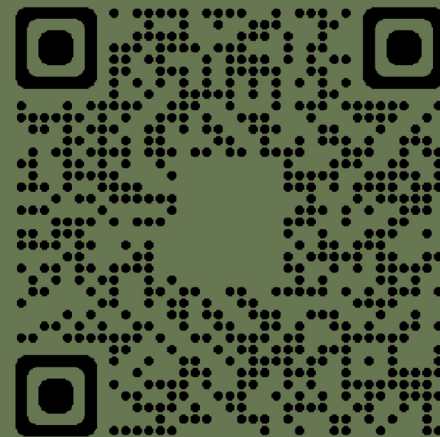
N

Anaëroobe vergisting als hergebruikmotor

June 3-5, 2024
Leeuwarden

www.wetsus.nl/ecgic-2024

ECONOMY
FOR THE COMMON GOOD
International & The Netherlands

 **Hanze Hogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

 **NHL
STENDEN**
university of
applied sciences

 wetsus

ECGIC 2024

III ECONOMY FOR THE COMMON GOOD
INTERNATIONAL CONFERENCE

Converging Future-Fit Economic Models: Advancing Just and Sustainable Regions